

1 2021-12-21

2 **Remiss – vägledning för kraftigt modifierade**
3 **vatten**

4

5

REMISS – vägledning KMMV

6 Innehåll

7	1	Inledning.....	4
8	1.1	Syfte med vägledningen.....	4
9	2	Uttryck och begrepp.....	4
10	3	Vad är en kraftigt modifierad ytvattenförekomst?.....	6
11	3.1	Miljö kvalitetsnorm för en kraftigt modifierad ytvattenförekomst.....	7
12	3.1.1	KMV och undantag i form av förlängd tidsfrist och mindre stränga krav.....	8
13	3.1.2	KMV och undantag för ny eller ändrad verksamhet.....	8
14	3.1.3	Strängaste kravet, krav för skyddade områden och förklarande av KMV.....	9
15	3.2	Olika roller i KMV-processen.....	10
16	4	Vägledning för att förklara KMV.....	10
17	4.1	Steg A Preliminär identifiering av KMV.....	11
18	4.1.1	Steg A1 Utgör, utgör del av eller påverkar ytvattenförekomsten ett skyddat område eller berörs den av övrig EU-lagstiftning?.....	13
20	4.1.2	Steg A2: Identifiera ytvattenförekomster som på grund av vattenuttag, flödesreglering eller morfologiska förändringar riskerar att inte uppnå GES. (8 b § första stycket 1 och 2 HVMFS 2017:20).....	14
23	4.1.3	Steg A3: Identifiera ytvattenförekomster som ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt. (8 b § första stycket 3 och 8 c § HVMFS 2017:20).....	15
25	4.2	Steg B Bedömningar för förklarande av KMV.....	17
26	4.2.1	Steg B1: Identifiera återställandeåtgärder för att uppnå GES till följd av de hydromorfologiska förändringarna.....	18
28	4.2.2	Steg B2: Leder återställandeåtgärderna identifierade i steg B1 till betydande negativ påverkan på samhällsnyttig verksamhet och/eller miljön i stort? (8 d § 1 HVMFS 2017:20).....	20
31	4.2.3	Steg B3: Kan nyttan, som den samhällsnyttiga verksamheten fyller, av tekniska skäl och med rimliga kostnader uppnås på ett <i>annat sätt</i> som är väsentligt bättre för miljön?.....	21
34	4.2.4	Steg B4 Innebär ett KMV-förklarande att kraven som följer av skyddade områden eller annan EU-lagstiftning inte kan uppnås?.....	22
36	4.3	Steg C Förklarande av KMV.....	23
37	4.3.1	Steg C1: Förklara ytvattenförekomsten som KMV.....	24
38	5	Vattenförekomstindelning och att förklara KMV.....	25
39	6	Väsentligt ändrad fysisk karaktär.....	28
40	6.1	När det är uppenbart.....	30
41	6.1.1	Både hydrologisk regim/hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd har otillfredsställande eller dålig status.....	30
42			

43	6.2	När det inte är uppenbart.....	30
44	6.2.1	Både morfologiskt tillstånd och hydrologisk regim/hydrografiska villkor behöver bedömas.....	30
45			
46	6.2.2	Morfologiskt tillstånd otillfredsställande, Hydrologisk regim/hydrografiska villkor måttlig.....	31
47			
48	6.2.3	Morfologiskt tillstånd måttlig, Hydrologisk regim/hydrografiska villkor otillfredsställande.....	31
49			
50	6.2.4	Morfologiskt tillstånd måttlig, Hydrologisk regim/hydrografiska villkor måttlig .	31
51	6.3	Bristande konnektivitet kan inte användas vid bedömning av ändrad fysisk karaktär....	32
52	7	Vad är "miljön i stort" och "samhällsnyttig verksamhet" vid förklarande av KMV?.....	33
53	7.1	a) miljön i stort	34
54	7.2	b) sjöfart eller hamnanläggningar.....	34
55	7.3	c) rekreationsintressen	35
56	7.4	d) kraftproduktion, dricksvattenförsörjning, bevattning eller annan verksamhet för vilken vatten lagras	35
57			
58	7.5	e) verksamhet för skydd mot översvämning, markavvattning eller annan vattenreglering	
59		35	
60	7.6	f) annan verksamhet av väsentlig betydelse från allmän synpunkt	36
61	8	Betydande negativ påverkan på miljön i stort och samhällsnyttig verksamhet.....	36
62	8.1	Bedömning av betydande negativ påverkan görs i relation till samhällets behov	36
63	8.2	Vad innebär betydande negativ påverkan?.....	37
64	8.3	Betydande negativ påverkan på lokal, regional eller nationell nivå	38
65			
66			

67 1 Inledning

68 Enligt vattenförvaltningsförordningen (VFF), ska miljökvalitetsnormer, fastställas för
 69 ytvattenförekomster, grundvattenförekomster och skyddade områden. Miljökvalitetsnormer ska
 70 fastställas så att tillståndet i ytvattenförekomster inte försämras och så att alla
 71 ytvattenförekomster, utom de som förklaras som kraftigt modifierade, uppnår god ekologisk
 72 status såvida inte det finns förutsättningar för undantag.

73 Under vissa förutsättningar som närmare definieras i 4 kap. 3 § VFF får en ytvattenförekomst
 74 förklaras som en kraftigt modifierad ytvattenförekomst (KMV). Det innebär att
 75 ytvattenförekomsten i fråga inte kan nå god ekologisk status utan istället ska uppnå god ekologisk
 76 potential. Grunden för detta ställningstagande är bland annat att de åtgärder för att ändra den
 77 fysiska miljön som skulle krävas för att uppnå god ekologisk status skulle innebära en betydande
 78 negativ påverkan på miljön i stort eller på vissa samhällsnyttiga verksamheter.

79 Kvalitetskraven för KMV ska fastställas så att tillståndet i dessa ytvattenförekomster inte
 80 försämras och så att god ekologisk potential uppnås. God ekologisk potential innebär att ett lägre
 81 krav ställs för vissa kvalitetsfaktorer jämfört med vad som krävs för god ekologisk status. God
 82 ekologisk potential tillåter negativa ekologiska effekter som orsakas av faktiska fysiska
 83 förändringar av miljön i stort eller en samhällsnyttig verksamhet i berörd ytvattenförekomst.

84 Under vissa förutsättningar får det beslutas om undantag från att nå en god ekologisk status
 85 eller potential, antingen genom beslut om förlängd tidsfrist eller mindre stränga krav enligt
 86 bestämmelserna i 4 kap. 9-10 § VFF.

87 1.1 Syfte med vägledningen

88 Vägledningens syfte är att bidra till att

- 89 • de ytvattenförekomster som förklaras som KMV uppfyller de krav som följer av VFF och
- 90 därmed av vattendirektivet,
- 91 • dokumentation av dessa sker enligt de rapporteringskrav som ställs på Sverige av EU-
- 92 kommissionen,
- 93 • tillämpningen av KMV sker på ett likvärdigt sätt i hela landet, samt att
- 94 • säkerställa att det tydliggörs på vilka grunder KMV har förklarats.

95 2 Uttryck och begrepp

96

Begrepp	Definition
Bästa approximation	Med "bästa approximation" avses att förhållandena ligger så nära ett ostört ekologiskt kontinuum som möjligt. (CIS guidance no. 37, s. 132.)
Common Implementation Strategy	För att hantera utmaningarna på ett samarbetsinriktat och samordnat sätt enades medlemsstaterna, Norge och kommissionen om en gemensam genomförandestrategi för vattendirektivet efter direktivet trätt i kraft. Dessa vägledningsdokument och tekniska rapporter har tagits fram för att hjälpa berörda parter att genomföra vattendirektivet. Vägledningsdokumenten är avsedda att ge en övergripande metod, men kommer att behöva anpassas till de särskilda omständigheterna i varje land. (https://ec.europa.eu/environment/water/index_en.htm , hämtad 2021-12-14.)

Begrepp	Definition
Ekologiskt kontinuum	Ekologiskt kontinuum är en förutsättning för fungerande ekosystem. Med ekologiskt kontinuum avses rörelser av energi, material och organismer i det akvatiska ekosystemet. Genom att ett ekologiskt kontinuum uppnås kan man säkerställa att livsmiljöerna för typspecifika vattenlevande arter är sammankopplade i tid och rum så att arterna kan fullborda sina livscyklar. Vattenlevande arter (särskilt fisk) behöver särskilda livsmiljöer under olika stadier i sin livscykel, till exempel för reproduktion (lek- och fortplantningsområden), men även för att hitta föda, övervintra eller få skydd mot rovdjur. Att få tillgång till alla dessa livsmiljöer vid rätt tidpunkt är avgörande för överlevnaden och en förutsättning för att säkerställa reproducerande populationer. (CIS guidance no. 37, s. 32ff.)
Fysisk förändring	En fysisk förändring gjord av människor (till exempel en rätning av ett vattendrag) eller naturlig process (till exempel ett skred) som leder till att ytvattenförekomst ändrar sin fysiska karaktär. Läs mer i avsnitt 4.
Fysisk karaktär	De särskilda hydromorfologiska egenskaperna och processerna för en ytvattenförekomst (till exempel vattendragsfårans morfologi, geometri, hydrologisk regim, tidvatten, sedimentdistribution och sedimenttransport). (CIS guidance no. 37, s. 132.)
Förbättringsåtgärder	Åtgärder som krävs för att återställa, komplettera eller ersätta vissa naturliga processer, eller för att på annat sätt minska eller lindra effekterna av fysiska förändringar, för att förbättra de ekologiska förhållandena i en kraftigt modifierad ytvattenförekomst (till exempel fiskflöde och sediment-bypass) för att förbättra dess ekologiska potential. Jämför med återställandeåtgärder. (CIS guidance no. 37, s. 133.)
Hydromorfologiska förändringar	Hydromorfologiska förändringar är förändringar i hydromorfologiska förhållanden som orsakas av fysiska förändringar. (CIS guidance no. 37, s. 132.)
Hydromorfologiska förändringar som behövs för att uppnå GES	Sådana hydromorfologiska förbättringar som enligt 4 kap. 3 § VFF är nödvändiga för att ytvattenförekomsten ska uppnå GES. Dessa hydromorfologiska förbättringar förutsätter genomförande av återställandeåtgärder som återställer naturliga processer och därmed leder till att GES uppnås, till exempel ekologiska flöden.
Hydromorfologiska processer	De hydrologiska och morfologiska processer som förekommer i ytvattenförekomster (till exempel erosion, vattnets flöde, flöden av sediment och död ved, sedimenttransporter, hydrologisk regim), med beaktande av tidsmässiga förändringar och dynamik. (CIS guidance no. 37, s. 133.)
Hydromorfologisk typ	En grupp av ytvattenförekomster med likartade hydromorfologiska processer och strukturer. Hydromorfologisk typ utgör utgångspunkt för bedömning av referensförhållandet. (1 kap. 2 § HVMFS 2019:25)
Hållbar	Många vattenförekomster är förklarade som KMV på grund av verksamheter som inte skulle anses vara hållbara enligt dagens hållbarhetsprinciper. I dessa fall (och förutsatt att den fysiska förändringen fortfarande krävs) bör <i>hållbarhet</i> tolkas enligt tillämpliga principer, tillgänglig kunskap och samhällsnytta beaktas vid den tidpunkt då verksamheten som ledde till fysiska förändringar i vattenförekomsten initierades. För alla fysiska förändringar som har skett efter 2003, och för framtida nya fysiska förändringar, bör <i>hållbarhet</i> tolkas enligt beskrivningen i CIS Guidance Document No.36 avsnitt 3.3.

Begrepp	Definition
	(CIS guidance no. 37, s. 13.)
Samhällsnyttig verksamhet	Mänsklig verksamhet som är att betrakta som nyttig för samhället.
Återställandeåtgärder	Åtgärder som krävs för att återställa naturliga processer och därmed uppnå GES, till exempel ekologiska flöden. Jämför med förbättringsåtgärder. (CIS guidance no. 37, s. 134.)

97

98

3 Vad är en kraftigt modifierad ytvattenförekomst?

99

100

101

102

103

104

Begreppet kraftigt modifierat vatten (KMV) infördes i vattendirektivet som ett erkännande av att många ytvattenförekomster i Europa är föremål för stora fysiska förändringar som är nödvändiga för att möjliggöra samhällets användande av vattenresurser.¹ Det bör uppmärksammas att KMV inte är ett undantag, utan utgör en särskild kategori av ytvattenförekomst med egen klassificering och miljö kvalitetsnorm.² För att en ytvattenförekomst ska kunna förklaras som kraftigt modifierad krävs:

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

- Att ytvattenförekomsten har väsentligt ändrad fysisk karaktär (VÄFK), det vill säga omfattande hydromorfologiska förändringar. Ett exempel på det är omfattande förändrad strandstruktur eller omfattande variation i vattenstånd som orsakas av mänsklig verksamhet; såsom vattenkraftverk, översvämningsskydd eller stabilitetshöjande åtgärder.
- Att de förbättringar i hydromorfologin som behövs för att ytvattenförekomsten ska kunna uppnå god ekologisk status (GES) innebär en betydande negativ påverkan på miljön i stort eller någon av de samhällsnyttiga verksamheter som nämns i Ruta 1. Dit hör vattenkraft, markavvattning, översvämningsskydd, dricksvattendammar och farleder. Exempel på miljön i stort är den naturliga miljön, kulturarv, arkeologi, landskap eller geomorfologi.
- Att det av tekniska skäl eller på grund av höga kostnader inte är rimligt att på något annat sätt som är ett väsentligt bättre alternativ för miljön åstadkomma den samhällsnytta som följer av att ytvattenförekomsten är kraftigt modifierad.

120

KMV definieras i 4 kap. 3 § VFF. Där anges även villkoren som ska uppfyllas för att få förklara ytvattenförekomsten som KMV, se Ruta 1 nedan.

121

Hur alla kriterier ska bedömas beskrivs närmare i föreskrifter³ och denna vägledning.

122

Vägledningen hänvisar till relevanta paragrafer i aktuella föreskrifter.

123

Denna vägledning hanterar inte hur en ytvattenförekomst definieras och förklaras som konstgjord enligt 4 kap. 3 § VFF.⁴

124

¹ Jfr 3.1.1 What is a Heavily Modified Water?, CIS Guidance Document No. 4, s. 12.

² CIS Guidance 20, s. 6.

³ HVMFS 2017:20 8 b–e §§.

⁴ För närmare bestämmelser om konstgjorda ytvattenförekomster se 8 f–h HVMFS 2017:20.

125 Ruta 1. 4 kap. 3 § VFF.

4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen

Vattenmyndigheten ska förklara en ytvattenförekomst som konstgjord eller kraftigt modifierad, om den har skapats genom mänsklig verksamhet eller på grund av mänsklig verksamhet har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt och

1. de hydromorfologiska förändringar som behövs för att vattenförekomsten ska uppnå god ekologisk status kan antas på ett betydande sätt negativt påverka

- a) miljön i stort,
- b) sjöfart eller hamnanläggning,
- c) rekreationsintressen,
- d) kraftproduktion, dricksvattenförsörjning, bevattning eller annan verksamhet som vatten lagras för,
- e) verksamhet eller åtgärd för skydd mot översvämning, markavvattning eller annan vattenreglering, eller
- f) annan verksamhet av väsentlig betydelse från allmän synpunkt, och

2. det av tekniska skäl eller på grund av höga kostnader inte är rimligt att på något annat sätt som är ett väsentligt bättre alternativ för miljön åstadkomma den nytta som följer av att vattenförekomsten är konstgjord eller kraftigt modifierad. Förordning (2018:2103).

126

127 **3.1 Miljökvalitetsnorm för en kraftigt modifierad ytvattenförekomst**

128 Kvalitetskravet för KMV är god ekologisk potential (GEP) istället för GES, se Ruta 2 nedan. GEP
129 motsvarar de biologiska förhållanden som råder när den enda påverkan är den som härstammar
130 från en förändrad hydromorfologi (försakad av miljön i stort eller den samhällsnyttiga
131 verksamhet som motiverat KMV). En ytvattenförekomst kan dock endast ha GEP om man uppnår
132 förhållanden som ligger nära bästa approximation av ekologiskt kontinuum⁵. GEP innebär att ett
133 lägre krav ställs för vissa kvalitetsfaktorer jämfört med vad som krävs för GES. GEP innebär alltså
134 inte en generell befrielse från att vidta åtgärder för att uppnå de ekologiska mål som GEP innebär.
135 KMV motiverar dock inte att lägre kvalitetskrav sätts avseende kemisk ytvattenstatus.

136 Hur klassificering av ekologisk potential och bedömning av miljökvalitetsnormer för KMV ska
137 fastställas beskrivs närmare i föreskrifter⁶ och vägledningar.
138

139 Ruta 2.4 kap. 2 och 4a §§ VFF.

4 kap. 2 § VFF

Kvalitetskraven för ytvatten och grundvatten ska fastställas så att tillståndet i vattenförekomsterna inte försämras. Förordning (2015:516).

4 kap. 4 a § VFF

Kvalitetskraven för konstgjorda och kraftigt modifierade ytvattenförekomster ska fastställas så att de senast den 22 december 2015 uppnår en sådan god ekologisk potential och god kemisk ytvattenstatus som enligt bilaga V till direktiv 2000/60/EG samt artiklarna 3, 4 och 6 i och bilaga I till direktiv 2008/105/EG ska ha nåtts vid den tidpunkten. Förordning (2015:516).

140

⁵ Med "bästa approximation" avses att förhållandena ligger så nära ett ostört ekologiskt kontinuum som möjligt, se definition av ekologiskt kontinuum samt CIS Guidance Document No. 37, s. 33.

⁶ 2 och 4 kap. HVMFS 2019:25.

141 **3.1.1 KMV och undantag i form av förlängd tidsfrist och mindre stränga krav**

142 Om GEP inte redan har uppnåtts ska undantag beslutas om förutsättningar för detta finns, se
143 Ruta 3 nedan. För KMV baseras undantag i praktiken på en viss del av den ekologiska potentialen
144 respektive kemiska ytvattenstatusen, det vill säga kvalitetsfaktor för ekologisk potential
145 respektive parameter för kemisk ytvattenstatus. Även då undantag har beslutats gäller krav på
146 icke-försämring på kvalitetsfaktornivå. Ett exempel på undantag för kraftigt modifierade
147 ytvattenförekomster är GEP 2027, det vill säga förlängd tidsfrist. Ett annat exempel är måttlig
148 ekologisk potential, det vill säga mindre strängt krav. Förlängd tidsfrist och mindre stränga krav
149 kan också kombineras. Ett sådant kvalitetskrav kan vara måttlig ekologisk potential 2027.

150 Hur vattenmyndigheten ska utreda och besluta undantag beskrivs närmare i föreskrifter⁷ och
151 vägledningar.

152 **3.1.2 KMV och undantag för ny eller ändrad verksamhet**

153 Om en ny eller ändrad verksamhet⁸ som fått undantag enligt 4 kap. 11–12 §§ VFF ändrar en
154 ytvattenförekomsts fysiska karaktär kan ytvattenförekomsten vara aktuell för att förklaras som
155 KMV. Detta under förutsättning att en ny hydromorfologisk förändring har inträffat. Det finns
156 dock inget krav på att KMV-förklarandet måste vänta tills nästkommande förvaltningsplan
157 beslutas. En ytvattenförekomst kan emellertid inte förklaras som KMV innan dess fysiska
158 karaktär har ändrats.

159 När KMV ska förklaras i detta sammanhang bör det stegvisa arbetssättet i denna vägledning
160 tillämpas. Steg A för att preliminärt identifiera ytvattenförekomsten som KMV får i detta fall
161 anses vara uppfyllt. Därför kan det vara rimligt att säkerställa samstämmighet mellan de
162 bedömningar som krävs enligt 4 kap. 11–12 §§ VFF och bedömningar för KMV. Samtidigt leder
163 inte alltid en ny hydromorfologisk förändring till att respektive ytvattenförekomst kan förklaras
164 som KMV (till exempel vid en försämring från hög till god status).

165 Notera att även i dessa fall behöver förklarande av KMV ses över vart sjätte år så att kraven för
166 förklarande av KMV och GEP fortsatt är uppnådda. Detta krävs för att säkerställa att nya
167 tillvägagångssätt och möjligheter för att mildra konsekvenser inte har dykt upp och behöver
168 beaktas. Om undantag för ny eller ändrad verksamhet beviljas för en ändrad fysisk karaktär i
169 befintlig KMV kan denna ytvattenförekomsts ekologiska potential behöva ses över för att ta
170 hänsyn till den ytterligare fysiska förändringen.
171

⁷ 4 kap. HVMFS 2019:25.

⁸ Jfr prop. 2017/18:243, s. 191.

172 Ruta 3. 4 kap. 9–10 §§ VFF.

4 kap. 9 § VFF

Vattenmyndigheten ska besluta att kvalitetskraven ska uppfyllas vid en senare tidpunkt än vad som följer av 2-6 §§, om

1. syftet är att vattenmiljön stegvis ska förbättras så att kvalitetskraven blir uppfylla vid den senare tidpunkten,
2. det inte är möjligt av tekniska skäl eller med rimliga kostnader att åstadkomma de förbättringar av vattenmiljön som behövs för att uppfylla kvalitetskraven inom den tid som anges i 2-6 §§, och
3. vattnets kvalitet inte riskerar att försämrats ytterligare.

Ett beslut enligt första stycket får innebära att kvalitetskraven blir uppfylla senare än den 22 december 2027, endast om det på grund av naturliga förhållanden är omöjligt att åstadkomma förbättringarna dessförinnan. Förordning (2018:2103).

173

4 kap. 10 § VFF

Vattenmyndigheten ska för en viss vattenförekomst besluta om mindre stränga kvalitetskrav än vad som följer av 2-6 §§, om

1. det på grund av sådan mänsklig verksamhets påverkan som avses i 3 kap. 1 § första stycket 2 eller på grund av vattenförekomstens naturliga tillstånd är omöjligt eller skulle medföra orimliga kostnader att uppnå de strängare kraven,
2. de miljömässiga eller samhällsekonomiska behov som verksamheten fyller inte utan orimliga kostnader kan tillgodoses på ett sätt som är väsentligt bättre för miljön,
3. alla möjliga åtgärder vidtas för att med hänsyn till verksamhetens karaktär eller vattenförekomstens naturliga tillstånd uppnå
 - a) bästa möjliga ekologiska och kemiska status, om vattenförekomsten är ett ytvatten, och
 - b) bästa möjliga status, om vattenförekomsten är ett grundvatten, och
4. vattnets kvalitet inte riskerar att försämrats ytterligare. Förordning (2018:2103).

174

175 3.1.3 Strängaste kravet, krav för skyddade områden och förklarande av KMV

176 Om en ytvattenförekomst omfattas av olika stränga kvalitetskrav enligt
 177 vattenförvaltningsförordningen och andra bestämmelser ska det strängaste kravet gälla.⁹ Att det
 178 strängaste kravet ska gälla hänvisar inte bara till kvalitetskraven enligt 4 kap. 2–6 a §§ VFF, vilket
 179 innefattar KMV, utan även till kvalitetskrav som kan följa av ”*andra bestämmelser*”. I dessa
 180 andra bestämmelser ska innefattas de bestämmelser om kvalitetskrav som avser undantag såsom
 181 exempelvis undantag i form av mindre stränga krav enligt 4 kap. 10 § VFF. Detta inte minst för att
 182 säkerställa att bestämmelsen omhändertar genomförandet av vattendirektivets artikel 4.8 och
 183 artikel 4.9. Det strängaste kravet ska gälla behöver således dessutom ses i ljuset av
 184 vattendirektivets artikel 4.8 och artikel 4.9. Av artikel 4.8 följer att tillämpningen av KMV-
 185 bestämmelserna ska vara ”*förenlig med genomförandet av gemenskapens övriga*
 186 *miljölagstiftning*”. Av vattendirektivets artikel 4.9 framgår att åtgärder måste vidtas för att se till
 187 att tillämpningen av KMV-bestämmelserna ”*säkerställer åtminstone samma skyddsnivå som*
 188 *den befintliga gemenskapslagstiftningen*”.¹⁰

189 När vattenmyndigheten förklarar KMV måste dock åtminstone samma skyddsnivå uppnås som
 190 den befintliga gemenskapslagstiftningen, det vill säga exempelvis naturvårdsdirektiven. Detta

⁹ Se 4 kap. 7 § VFF (som har en motsvarighet i artikel 4.2 i vattendirektivet).

¹⁰ I 4 kap. 7 § VFF hänvisas till stränga kvalitetskrav enligt 4 kap. 2–6 a §§ VFF eller andra bestämmelser. Bestämmelserna om krav för ytvatten (4 kap. 4 § VFF) respektive krav för konstgjorda och kraftigt modifierade ytvatten (4 kap. 4 a § VFF) anger att kvalitetskraven ska fastställas i enlighet med bland annat artikel 4 i vattendirektivet. Artikel 4 omfattar bland annat artikel 4.8 som ställer krav på att tillämpning av undantagsbestämmelserna ”*är förenlig med genomförandet av gemenskapens övriga miljölagstiftning*” och artikel 4.9 som ställer krav på att åtgärder måste vidtas för att se till att tillämpningen undantagsbestämmelserna ”*säkerställer åtminstone samma skyddsnivå som den befintliga gemenskapslagstiftningen*”.

191 innebär att KMV inte kan förklaras om det skulle leda till en avvikelse från de mål och
 192 skyldigheter som följer av annan EU-lagstiftning¹¹. Vad som krävs för att uppnå målen i
 193 exempelvis ett Natura 2000-område framgår av områdets bevarandeplan. Vattenmyndigheten
 194 behöver således, vid förklarande av KMV, utgå från bevarandeplanen.

195 Om KMV inte bedöms inverka menligt på kravet för det skyddade området är det möjligt att för
 196 samma ytvattenförekomst tillgodose krav både som härrör från det skyddade området och som
 197 avser ett KMV.

198 3.2 Olika roller i KMV-processen

199 Havs- och vattenmyndigheten är den centrala myndighet som ansvarar för att det finns
 200 föreskrifter och vägledningar som styr och stödjer arbetet med att förklara och fastställa
 201 kvalitetskrav för KMV. Andra centrala myndigheter kan bidra med vägledning exempelvis om
 202 värdering av påverkan på samhällsnyttig verksamhet eller miljön i stort. [Länk till sådana texter.]

203 Det är bara de fem vattenmyndigheterna för respektive distrikt som förklarar en
 204 ytvattenförekomst som kraftigt modifierad och som beslutar om kvalitetskrav för KMV inklusive
 205 undantag.¹² Vattenmyndigheterna ska förklara en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad när
 206 den uppfyller alla förutsättningar enligt VFF.

207 På länsstyrelserna finns beredningssekretariat som bistår vattenmyndigheterna i processen att
 208 förklara en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad samt i arbetet med att fastställa
 209 kvalitetskrav för dessa.¹³

210 Verksamhetsutövare ska ha kunskap om sin egen verksamhet och dess drift¹⁴ och kan därför
 211 inkomma med underlag som kan underlätta vid bedömningarna inför eventuellt förklarande av
 212 KMV.¹⁵

213 Prövningsmyndigheterna har, i vissa fall, att ta ställning till om en miljökvalitetsnorm för en
 214 ytvattenförekomst som förklarats som KMV, är korrekt satt.¹⁶

215 Dessutom kan det finnas en rad intressenter såsom andra myndigheter, kommuner,
 216 organisationer, vattenråd och enskilda som kan ha behov av, eller bistå med, information på
 217 regional och lokal nivå. Vattenråden samlar många intressen inom ett specifikt avrinningsområde
 218 och har ofta en överblick över de verksamheter som orsakar fysiska förändringar i
 219 avrinningsområdet.
 220

221 4 Vägledning för att förklara KMV

222 Att förklara en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad är en stegvis process och en del av
 223 kartläggningsarbetet. Processen styrs av kraven i 4 kap. 3 § VFF och HVMFS 2017:20¹⁷ och visas i
 224 Figur 1 nedan samt beskrivs i efterföljande text. I processen som innefattar de bedömningar vilka
 225 behövs för att förklara KMV är det viktigt att vattenmyndigheten, i de fall det är möjligt, tar
 226 hänsyn till och belyser klimatnyttan.

¹¹ Se CIS Guidance 20, s. 11. Se även Links between the Water Framework Directive and Nature Directives, Frequently Asked Questions, 2011, s. 23f. https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/FAQ-WFD_final.pdf

¹² 4 kap. 3, 8b, 9 och 10 §§ VFF samt enligt 1 och 16 §§ förordningen (2017:872) om vattendelegationer är det vattendelegationen på respektive vattenmyndighets länsstyrelse som beslutar i dessa frågor för vattenmyndighetens räkning.

¹³ 7-8 §§ förordningen (2017:872) om vattendelegationer.

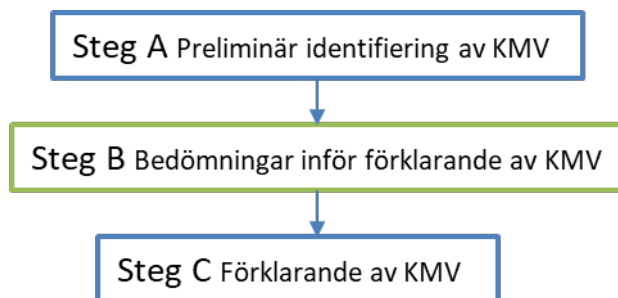
¹⁴ 2 kap. 2 § miljöbalken.

¹⁵ 2 kap. 4 § VFF och 8 § förordningen (2017:872) om vattendelegationer.

¹⁶ Se bland annat 22 kap. 13 § miljöbalken.

¹⁷ Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HVMFS 2017:20) om kartläggning och analys av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

227 För att minska arbetsbelastning och tidsåtgång är det lämpligt att genomföra en
 228 *screeningprocess* i syfte att sälla bort de ytvattenförekomster som inte är relevanta att utreda som
 229 KMV. Det vill säga de ytvattenförekomster som förväntas uppnå GES eller de som troligen inte
 230 når GES men som inte visar *några som helst* hydromorfologiska förändringar sällas bort. Detta är
 231 en del av påverkansanalysen.¹⁸ Vattenmyndigheten behöver även fundera över hur
 232 ytvattenförekomstens gränser ska bestämmas. Läs mer i avsnitt 4.
 233

235 Figur 1. De övergripande stegen i processen för att förklara KMV

236 4.1 Steg A Preliminär identifiering av KMV

237 Syftet med detta steg är att preliminärt identifiera de ytvattenförekomster där förändringar i
 238 hydromorfologi resulterat i väsentligt ändrad fysisk karaktär på grund av mänsklig påverkan och
 239 att GES riskerar att inte uppnås. I detta steg ska det underlag användas som framkommer i den
 240 beskrivning och kartläggning samt de analyser av vattendistriktet som vattenmyndigheten ska
 241 genomföra enligt 3 kap. 1 § VFF. Följaktligen är stegen nära knutna till påverkansanalysen och
 242 riskbedömningen.¹⁹ Hur detta regleras anges i 8 b § första stycket HVMFS 2017:20, se Ruta 4
 243 nedan.

¹⁸ Se 8 § HVMFS 2017:20 och jfr Step 3, CIS Guidance Document No. 4, s. 21.

¹⁹ Jfr CIS Guidance Document No. 4, s. 24.

244 Ruta 4. 8 b–c §§ HVMFS 2017:20.

8 b § HVMFS 2017:20

Vattenmyndigheten ska preliminärt identifiera en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad enligt 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660) om en bedömning visar att

1. ytvattenförekomsten omfattas av en sådan betydande mänsklig påverkan som utgörs av vattenuttag, flödesreglering eller morfologiska förändringar enligt 8 § första stycket 3–5 (påverkansanalys),
2. ytvattenförekomsten riskerar att inte nå god ekologisk status enligt 4 kap. 4 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660) till följd av hydromorfologiska förändringar (riskbedömning) och
3. ytvattenförekomsten har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt till följd av mänsklig verksamhet.

Vattenmyndigheten ska bedöma att ytvattenförekomsten har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt om

1. både kvalitetsfaktorn hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor och kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd kan antas vara otillfredsställande eller dålig enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten och
2. ovan nämnda kvalitetsfaktorer är permanent försämrade till följd av mänsklig verksamhet. (HVMFS 2019:24).

8 c § HVMFS 2017:20

Vattenmyndigheten ska, utöver de fall som anges i 8 b §, preliminärt identifiera en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad enligt 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660) om en utredning och en bedömning visar att ytvattenförekomsten har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt med utgångspunkt i att

1. kvalitetsfaktorn hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor kan antas vara måttlig, otillfredsställande eller dålig enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten och kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd kan antas vara måttlig, otillfredsställande eller dålig enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten och
2. ovan aktuella kvalitetsfaktorer är permanent försämrade till följd av mänsklig verksamhet. (HVMFS 2019:24).

245

246

Steg A illustreras i Figur 2 nedan.

247

248

De återstående ytvattenförekomster som riskerar att inte uppnå god ekologisk status, men som inte väsentligt ändrat sin fysiska karaktär, kvarstår som naturliga ytvattenförekomster²⁰.

249

250

Notera att en ytvattenförekomst som preliminärt identifierats som KMV inte med säkerhet uppfyller resterande villkor för att kunna förklaras som KMV. Den bedömningen görs i Steg B.

251

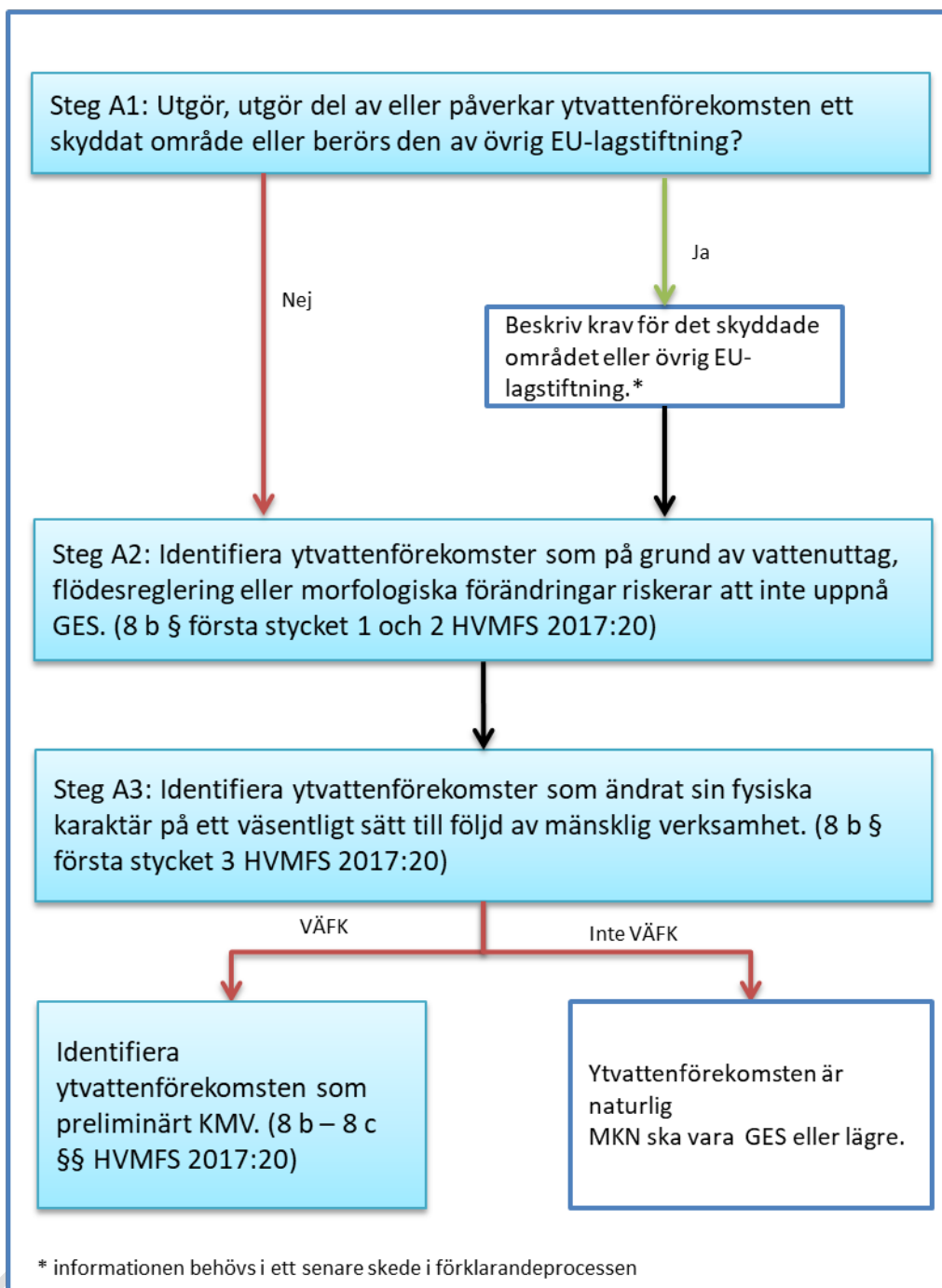
252

Det är också värt att notera att bedömning av KMV görs tidigt i cykeln i samband med kartlägningsarbetet.

253

²⁰ 8 h § HVMFS 2017:20.

Steg A Preliminär identifiering av KMV

255 Figur 2. Steg A.

256 **4.1.1 Steg A1 Utgör, utgör del av eller påverkar ytvattenförekomsten ett skyddat**
257 **område eller berörs den av övrig EU-lagstiftning?**

258 Detta steg är till för att säkerställa att efterföljande bedömningar om KMV inte görs i de fall där
259 det är uppenbart att krav som följer av skyddade områden eller annan EU-lagstiftning skulle
260 omöjliggöra att en ytvattenförekomst kan förklaras som KMV. KMV får inte förklaras om det
261 skulle innebära att de särskilda kraven inte kan följas eller om det strider mot övrig EU-
262 lagstiftning. Det kan trots krav från skyddade områden eller annan EU-lagstiftning finnas skäl att
263 förklara KMV på grund av att det ändå kan vara möjligt att ett KMV inte hindrar eller motverkar

264 övrig EU-lagstiftning och de särskilda krav som följer av det skyddade området. I den mån detta
 265 är oklart behöver vattenmyndigheten i detta steg beskriva särskilda krav för det skyddade
 266 området eller vad som följer av övrig EU-lagstiftning. Med stöd av denna information kan
 267 vattenmyndigheten i senare skede avgöra om KMV kan förklaras eller inte.

268 Se avsnitt 2.1.3 för mer information om skyddade områden och annan EU-lagstiftning. Se
 269 nedan för svarsalternativ och handling till Steg 1.
 270

Steg A1 Utgör, utgör del av eller påverkar ytvattenförekomsten ett skyddat område eller berörs den av övrig EU-lagstiftning?	
Svar	Handling
Ja, ytvattenförekomsten utgör, utgör del av eller påverkar ett skyddat område eller berörs den av övrig befintlig EU-lagstiftning	<p>Redovisa information om vilket typ av krav som finns för det skyddade området eller övrig EU-lagstiftning som rör ytvattenförekomsten samt dokument/webbplatser eller liknande kopplat till detta. Exempelvis bevarandeplan eller webbplatsen badplatsen. Det är viktigt att referera till alla mål och kvalitetskrav.</p> <p>Redovisning ska ske i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas.</p> <p>För att beskriva särskilda krav för det skyddade området gå till Havs- och vattenmyndighetens rapport: <i>Att fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper. Rapport 2021:23.</i></p> <p>Det är uppenbart att krav som följer av skyddade områden eller övrig EU-lagstiftning omöjliggör att en ytvattenförekomst kan förklaras som KMV.</p> <p>Ytvattenförekomsten kan inte förklaras som KMV utan är ett naturligt vatten. Informationen ska dokumenteras. Utred vilken miljö kvalitetsnorm ytvattenförekomsten ska ha som naturligt vatten.</p> <p>Det är inte uppenbart att krav som följer av skyddade områden eller annan EU-lagstiftning omöjliggör att en ytvattenförekomst kan förklaras som KMV.</p> <p>Gå vidare till Steg A2.</p>
Nej, ytvattenförekomsten utgör, utgör del av eller påverkar inte ett skyddat område och berörs inte av övrig befintlig EU-lagstiftning.	Gå vidare till Steg A2.

271 **4.1.2 Steg A2: Identifiera ytvattenförekomster som på grund av vattenuttag,**
 272 **flödesreglering eller morfologiska förändringar riskerar att inte uppnå GES. (8 b**
 273 **§ första stycket 1 och 2 HVMFS 2017:20)**

Underlag och metoder som stöd för steg A1

- Stöd för denna bedömning finns i påverkansanalysen enligt 8 § HVMFS 2017:20.
- Resultat av till exempel statusklassificering genomförd i tidigare cykel, senaste miljöövervakningsdata, modellerade uppgifter eller uppdaterad statusklassificering.
- Kvalitativa eller kvantitativa metoder för att beskriva graden och nivån på betydelsen av de fysiska förändringarna får användas.

274 För de ytvattenförekomster som är kvar efter den inledande screeningprocessen behöver de
 275 ytvattenförekomster som omfattas av *betydande* mänsklig påverkan på hydromorfologi
 276 analyseras vidare. Den betydande mänskliga påverkan som är aktuell här är av typen vattenuttag,
 277 flödesreglering eller morfologiska förändringar.
 278

279 Baserat på denna information och en bedömning av ytvattenförekomstens nuvarande
 280 ekologiska status, bedöms *risk* att GES inte kan uppnås. Ytvattenförekomster omfattas ofta av

281 mer än en typ av betydande mänsklig påverkan. I detta steg måste vattenmyndigheten bedöma
 282 om orsakerna till att GES inte kan uppnås är hydromorfologiska förändringar och inte annan
 283 mänsklig påverkan såsom miljögifter eller näringsämnen.²¹ Därför måste det framgå vilka
 284 hydromorfologiska förändringar som orsakar att GES inte kan uppnås. Denna bedömning görs
 285 med hjälp av underlag från

- 286 • senaste påverkansanalys, riskbedömning och statusklassificering,
- 287 • senaste miljöövervakningsdata (om sådan finns),
- 288 • modellerade uppgifter och
- 289 • i förekommande fall uppdaterad statusklassificering.²²

290 Notera att bedömningen av den ekologiska statusen kan baseras direkt på biologiska
 291 kvalitetsfaktorer. Alternativt kan hydromorfologiska och fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer
 292 användas i situationer där endast dessa uppgifter finns tillgängliga.²³ I båda fall behöver
 293 sambandet mellan de bedömda hydromorfologiska och fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna och
 294 påverkan på de biologiska kvalitetsfaktorerna beskrivas. I nedan tabell framgår vad steg A2
 295 omfattar.
 296

Steg A2: Identifiera ytvattenförekomster som på grund av vattenuttag, flödesreglering eller morfologiska förändringar riskerar att inte uppnå GES. (8 b § första stycket 1 och 2 HVMFS 2017:20).

Handling

Säkerställ att det för varje ytvattenförekomst som identifierats i detta steg finns information som visar att det på grund av betydande mänsklig påverkan av typen vattenuttag, flödesreglering eller morfologiska förändringar riskerar att den inte uppnå GES. Informationen ska dokumenteras.

Gå till steg A3.

297 **4.1.3 Steg A3: Identifiera ytvattenförekomster som ändrat sin fysiska karaktär på ett** 298 **väsentligt sätt. (8 b § första stycket 3 och 8 c § HVMFS 2017:20)**

Underlag för steg A3

Resultat från steg A2

299 Syftet med detta steg är att ringa in de ytvattenförekomster där förändringarna i hydromorfologi
 300 resulterar i att ytvattenförekomsten *ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt* till följd av
 301 mänsklig verksamhet. Sådana ytvattenförekomster ska preliminärt identifieras som KMV.
 302 Bedömning av om ytvattenförekomsten har väsentligt förändrad fysisk karaktär på grund av
 303 mänsklig verksamhet ska utgå från de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna²⁴ hydrologisk regim
 304 alternativt hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd. Det kan anses vara uppenbart att en
 305 ytvattenförekomsts fysiska karaktär är väsentligt ändrad om båda kvalitetsfaktorerna hydrologisk
 306 regim alternativt hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd kan antas ha otillfredsställande
 307 eller dålig status.

308 Det är viktigt att skilja mellan om ytvattenförekomsten har en *ändrad* fysisk karaktär eller om
 309 den har en *väsentligt ändrad* fysisk karaktär. Notera att för att kunna avgöra att det är uppenbart
 310 att ytvattenförekomstens fysiska karaktär är väsentligt ändrad krävs att både hydrologisk regim
 311 alternativt hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd är bedömd, se Tabell 1 nedan. Ruta 5
 312 nedan visar de allmänna råd som beskriver väsentligt ändrad fysisk karaktär, när det är
 313 uppenbart att en ytvattenförekomsts fysiska karaktär är väsentligt ändrad. När det inte är

²¹ Med "nuvarande" avses den senaste klassificeringen som genomförts.

²² 3 kap. 1 § VFF samt 8, 8b och 9 §§ HVMFS 2017:20. Jfr även artikel 5.2 vattendirektivet samt step 4–5 och CIS Guidance Document No. 4, s. 21.

²³ CIS Guidance Document No. 4, s. 28.

²⁴ HVMFS 2019:25, bilaga 3 och tillhörande vägledning.

314 uppenbart att en ytvattenförekomst har väsentligt ändrad fysisk karaktär ska vattenmyndigheten
315 utreda vidare.

316 Notera att bristande konnektivitet inte ska användas vid bedömning av ändrad fysisk karaktär.
317 Detta eftersom konnektivitet är till för att bedöma möjlighet för växter och djur att förflytta sig
318 inom eller mellan ytvattenförekomster samt mellan ytvattenförekomster och dess intilliggande
319 landmiljö. Läs mer i avsnitt 5.3.
320

321 Ruta 5. Allmänna råd till 8 b och 8 c §§ HVMFS 2017:20

Allmänna råd till 8 b och 8 c §§ HVMFS 2017:20

Det kan anses vara uppenbart att en ytvattenförekomsts fysiska karaktär är väsentligt ändrad om båda kvalitetsfaktorerna hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd kan antas ha otillfredsställande eller dålig status.

Det kan inte anses vara uppenbart att en ytvattenförekomsts fysiska karaktär är väsentligt ändrad om endast en av kvalitetsfaktorerna hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor eller morfologiskt tillstånd har bedömts.

322 *Det kan inte anses vara uppenbart att en ytvattenförekomsts fysiska karaktär är väsentligt ändrad om kvalitetsfaktorerna hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor eller morfologiskt tillstånd kan antas vara måttlig status. Detta på grund av att måttlig status kan vara nära eller mycket nära god status, vilket endast kan anses tyda på en förändrad fysisk karaktär som inte är väsentlig.*

När en analys enligt 8 c § visar att hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd kan antas vara måttlig och nära eller mycket nära otillfredsställande status enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten kan ytvattenförekomstens fysiska karaktär anses vara väsentligt ändrad.

Bedömningen av om ytvattenförekomsten har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt bör göras tillsammans med motsvarande bedömningar för de ytvattenförekomster som påverkas av samma påverkanstryck inom ett delavrinnings-, huvudavrinnings- eller kustområde alternativt kustvatten.

323
324 Tabell 1 nedan visar övergripande vilka förutsättningar som ger väsentligt ändrad fysisk karaktär
325 eller inte. Läs mer om hur du bedömer väsentligt ändrad fysisk karaktär i avsnitt 5.3. Notera att
326 för att kunna avgöra att det är uppenbart att ytvattenförekomstens fysiska karaktär är väsentligt
327 ändrad krävs att både hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor och morfologisk
328 tillstånd är bedömd. Bristande konnektivitet ska inte användas vid bedömning av väsentligt
329 ändrad fysisk karaktär.
330

331 Tabell 1. Tabellen visar utfall utifrån bedömning av hydrologisk alternativt hydrografiska villkor och morfologisk regim då det är
332 uppenbart att en ytvattenförekomsts fysiska karaktär är väsentligt ändrad.

		Hydrologisk regim alternativt Hydrografiska villkor					
		Hög	God	Måttlig	Otillfredsställande	Dålig	Ej bedömd
Morfologiskt tillstånd	Hög	Aldrig	Aldrig	Orimlig situation	Orimlig situation	Orimlig situation	Aldrig
	God	Aldrig	Aldrig	Aldrig	Orimlig situation	Orimlig situation	Aldrig
	Måttlig	Orimlig situation	Aldrig	Inte uppenbart	Inte uppenbart	Inte uppenbart	Inte uppenbart
	Otillfredsställande	Orimlig situation	Orimlig situation	Inte uppenbart	Uppenbart	Uppenbart	Inte uppenbart
	Dålig	Orimlig situation	Orimlig situation	Inte uppenbart	Uppenbart	Uppenbart	Inte uppenbart
	Ej bedömd	Aldrig	Aldrig	Inte uppenbart	Inte uppenbart	Inte uppenbart	Inte uppenbart

333
334
335

I nedan tabell framgår vad steg A3 omfattar.

Steg A3: Identifiera ytvattenförekomster som ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt. (8 b § första stycket 3 och 8 c § HVMFS 2017:20).

Handling

Säkerställ att det för varje ytvattenförekomst som identifierats i detta steg finns information som visar att den ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt till följd av mänsklig verksamhet. Informationen ska dokumenteras.

Identifiera ytvattenförekomster med väsentligt ändrad fysisk karaktär preliminärt som KMV.

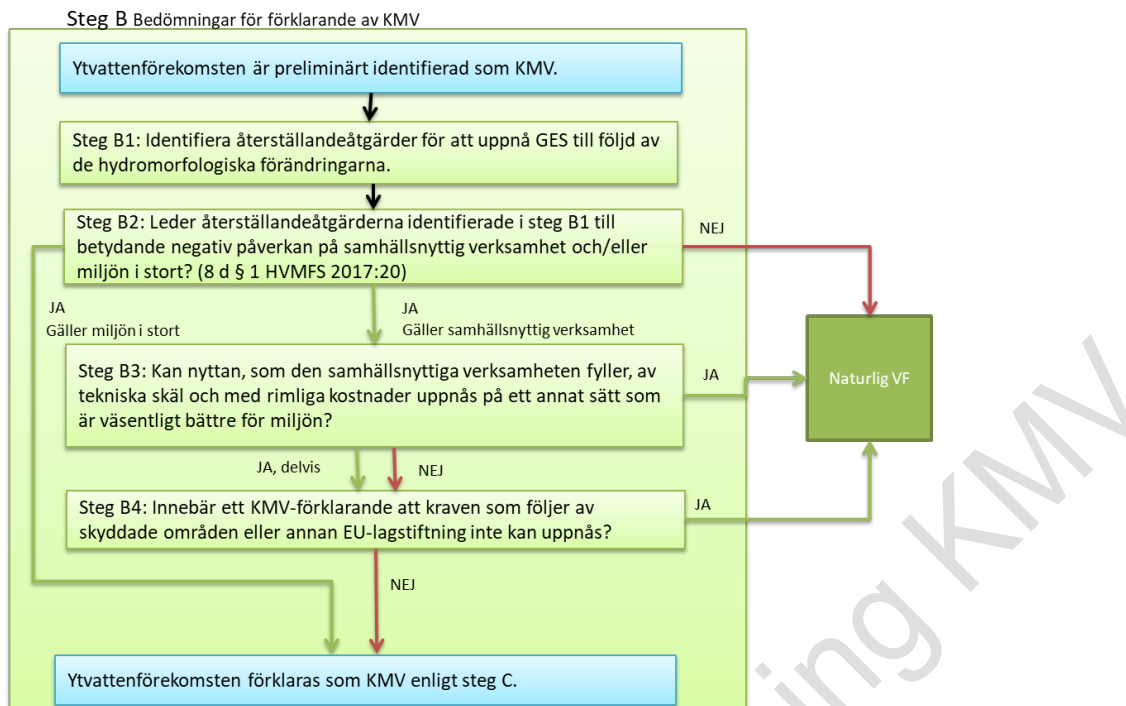
Gå vidare till Steg B

Identifiera de ytvattenförekomster utan väsentligt ändrad fysisk karaktär som naturlig. MKN ska vara GES eller lägre

336 4.2 Steg B Bedömningar för förklarande av KMV

337 Syftet med steg B är att bedöma om de ytvattenförekomster som i steg A identifierats som
338 preliminära KMV uppfyller alla krav som är nödvändiga för att kunna förklaras som KMV.
339 Bedömningen innefattar att identifiera nödvändiga åtgärder för att uppnå GES samt bedöma om
340 dessa har en betydande negativ påverkan på en eller flera samhällsnyttiga verksamheter, miljön i
341 stort eller båda. Steg B innefattar även bedömningen om det går att på ett annat sätt uppnå
342 samma nytta som identifierad samhällsnyttig verksamhet. Detta under förutsättning att det andra
343 sättet att uppnå samma nytta, utgör ett väsentligt bättre alternativ för miljön, är tekniskt
344 genomförbart och är ekonomiskt rimligt.

345 Eftersom ett mycket stort antal ytvattenförekomster ska bedömas om de uppfyller villkoren för
346 att förklaras som KMV rekommenderas vattenmyndigheten att göra analyserna för förklarande av
347 KMV så enkla som möjligt men så utförliga som är nödvändigt. Analysens omfattning bör avgöras
348 av beslutets komplexitet och de möjliga konsekvenserna av ett felaktigt beslut. En konsekvens av
349 att förklara KMV på felaktiga grunder kan vara utebliven förbättring av vattenmiljön. En
350 konsekvens av att besluta att inte förklara KMV kan vara förlorad samhällsnytta. Det är ytterst
351 vattenmyndigheten som har att förklara KMV, men i detta är det viktigt med stöd från centrala
352 myndigheter i vissa frågor. Till exempel vid bedömning av när betydande negativ påverkan på
353 samhällsnyttig verksamhet eller miljön i stort uppstår.

355 Figur 3. Steg B
356

357 **4.2.1 Steg B1: Identifiera återställandeåtgärder för att uppnå GES till följd av de**
358 **hydromorfologiska förändringarna**

Underlag och metoder som stöd för steg B1

- Resultat från steg A.
- Miljöåtgärder i vattenkraftverk, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:26.
- Miljöåtgärder i jordbruksvatten, Jordbruksverkets rapport 2019:23.
- <http://nwrn.eu/> och tillhörande rapport: [Policy Document on Natural Water Retention Measures Final.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/nature/policy/policy_documents/policy_document_on_natural_water_retention_measures_final.pdf)

359 Det första steget i att förklara en ytvattenförekomst som KMV är att identifiera de
360 hydromorfologiska förändringar, det vill säga åtgärder, som behövs för att nå GES. De
361 hydromorfologiska förändringar som behövs för att ytvattenförekomsten ska uppnå GES
362 benämns hädanefter som återställandeåtgärder.²⁵
363
364 Ju sämre en ytvattenförekomsts hydromorfologiska status är desto sämre är den ekologiska
365 statusen²⁶. Det innebär att sannolikheten är mycket stor för att en ytvattenförekomsts ekologiska
366 status är sämre än måttlig om de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna för samma
367 ytvattenförekomst motsvarar otillfredsställande eller dålig status. Bedömning av de
368 hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna sker med stöd av HVMFS 2019:25 och kompletterande
369 vägledningar²⁷.

370 För att bedöma om en ytvattenförekomst kan uppnå GES trots en väsentligt ändrad fysisk
371 karaktär måste sambandet mellan de biologiska och de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna

²⁵ Jfr motsvarande begrepp *restoration measure* som används i CIS Guidance Document No. 4 och CIS Guidance Document No. 37.

²⁶ Detta samband beskrivs i de normativa definitionerna ekologisk status och ekologisk potential och har implementerats i svensk rätt genom 1 kap. 4 § VFF och kommer till uttryck i HVMFS 2019:25 samt kompletterande vägledningar.

²⁷ <https://www.havochvatten.se/planering-forvaltning-och-samverkan/vattenforvaltning/nationell-vagledning/bedomningsgrunder-for-ytvattenforekomster.html>

372 och effekterna på de biologiska kvalitetsfaktorerna vara känt.²⁸ För att säkerställa att
 373 hydromorfologisk påverkan och dess effekt på biologin inte förbises är det därför viktigt att också
 374 använda de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna jämte de biologiska kvalitetsfaktorerna,
 375 varmed det är viktigt med hydromorfologiska bedömningsgrunder som sträcker sig i en skala från
 376 hög till dålig.²⁹

377 Även om de biologiska bedömningsgrunderna inte fångar upp effekterna av hydromorfologiska
 378 förändringar är det alltså nödvändigt att känna till sambandet mellan biologin och
 379 hydromorfologin för att kunna bedöma vilka återställandeåtgärder som behövs för att uppnå
 380 GES. Denna koppling ska vattenmyndigheten kunna göra med stöd av rimlighets- och
 381 expertbedömningen.³⁰ De återställandeåtgärder som i tidigare cykler eller i andra sammanhang
 382 har identifierats som nödvändiga för att nå GES i ytvattenförekomsten är ett viktigt underlag i
 383 bedömningen. Bedömningen kan kompliceras av att en ytvattenförekomst ofta är påverkad av
 384 flera olika typer av påverkan, såsom punktkällor för föroreningar, diffusa föroreningskällor och
 385 vattenuttag³¹. Därför är det nödvändigt, även om det sällan är enkelt, att skilja mellan³²

- 386 • hydromorfologiska återställandeåtgärder som möjliggör för de biologiska
 387 kvalitetsfaktorerna att uppnå god status,
- 388 • fysikalisk-kemiska återställandeåtgärder som möjliggör för de biologiska
 389 kvalitetsfaktorerna att uppnå god status och
- 390 • återställandeåtgärder som specifikt avser att direkt ändra biologisk status (till exempel
 391 biomanipulering av fisk eller makrofyter).

393 De återställandeåtgärder som skulle krävas för att uppnå GES kan bestå av allt ifrån åtgärder som
 394 syftar till att minska miljöeffekterna av en fysisk förändring (till exempel säkerställa minimiflöden
 395 eller faunapassager) till åtgärder som resulterar i ett fullständigt återställande (till exempel
 396 borttagning av ett vandringshinder). Åtgärderna kan direkt avse den fysiska förändringen eller
 397 avse förbättrande av de ekologiska förhållandena, (till exempel genom att återskapa habitat).
 398 Detta steg kräver en prognos av ifall en enskild åtgärd eller ett paket av åtgärder skulle leda till att
 399 GES kan nås. Åtgärderna bör vara så väl definierade som är möjligt utifrån tillgängligt underlag.
 400 Det kan till exempel göras genom att de relateras till en klassgräns (vanligtvis för god status) för
 401 en eller flera hydromorfologiska parametrar enligt HVMFS 2019:25 (till exempel mer än 5 % men
 402 högst 15 % av ytvattenförekomstens längd av vattendragsfårans form återställs till
 403 referensförhållandet). Kostnaderna för återställandeåtgärder bedöms inte i detta steg. Tabellen
 404 nedan anger vad som ska göras efter steg B1.
 405

Steg B1: Identifiera återställandeåtgärder för att uppnå GES till följd av de hydromorfologiska förändringarna

Handling

Dokumentera vilka återställandeåtgärder som är nödvändiga för att nå GES till följd av hydromorfologiska förändringar.

Gå vidare till Steg B2.

²⁸ Jfr CIS Guidance Document No. 36, rader 860–880, se även särskilt not 62.

²⁹ Jfr CIS Guidance Document No. 37, s. 9 samt CIS 36, rader 873–876.

³⁰ Jfr 2 kap. Klassificering HVMFS 2019:25.

³¹ 8 § HVMFS 2017:20.

³² Jfr CIS Guidance Document No. 4, s. 38.

406 **4.2.2 Steg B2: Leder återställandeåtgärderna identifierade i steg B1 till betydande**
 407 **negativ påverkan på samhällsnyttig verksamhet och/eller miljön i stort? (8 d § 1**
 408 **HVMFS 2017:20)**

Underlag för steg B2

- Vad är betydande negativ påverkan på jordbrukets markavvattnings- anläggningar? Jordbruksverkets rapport 2019:5
- Miljöåtgärder i jordbruksvatten, Jordbruksverkets rapport 2019:23
- Strategi för åtgärder i vattenkraften, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:14
- Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet, Energimyndighetens rapport ER 2016:11
- Underlag och rapporter avseende identifiering av områden med betydande översvämningsrisk, hot- och riskkartor samt riskhanteringsplaner; [Översvämningsdirektivet \(msb.se\)](http://msb.se)
- Hot- och riskkartorna finns i Översvämningsportalen; [Översvämningsportalen \(msb.se\)](http://msb.se)
- Stabilitetskarteringar finns i kartportalen; [MSB Kartportal](http://msb.se)
- Riksantikvarieämbetet; [under utveckling]

409
 410 I detta steg bedöms om de åtgärder som har identifierats i steg B1 och som behövs för att nå GES
 411 leder till en betydande negativ påverkan på en samhällsnyttig verksamhet och/eller miljön i stort.
 412 Observera att begreppet *betydande negativ påverkan* skiljer sig från begreppet *betydande*
 413 *mänsklig påverkan* (se steg A1) som härrör från påverkansanalysen.
 414 Begreppet samhällsnyttig verksamhet omfattar alla verksamheter som definieras i 4 kap. 3 §
 415 första stycket 1 b–f VFF.

416 Läs mer om samhällsnyttig verksamhet i avsnitt 6.
 417 Bedömningen i steg B2 avseende betydande negativ påverkan på miljön i stort eller en
 418 samhällsnyttig verksamhet kan vara komplex och kan behöva underlag med hög detaljeringsgrad.
 419 I vissa fall är bedömningen mer enkel. Läs mer om betydande negativ påverkan i avsnitt 7.

420 När det är frågan om miljön i stort (till exempel en värdefull kulturmiljö) och
 421 återställandeåtgärderna identifierade i steg B1 har en betydande negativ påverkan i steg B2 kan
 422 ytvattenförekomsten direkt förklaras som KMV³³. Övrig samhällsnyttig verksamhet som är
 423 relaterad till den fysiska ändringen ska bedömas enligt steg B3. Om en historisk verksamhet har
 424 övergått till en ny verksamhet och denna återfinns i 4 kap. 3 § VFF ska bedömningen tillämpas i
 425 förhållande till den nya verksamheten och i de fall det är relevant även utifrån ett kulturhistoriskt
 426 perspektiv. Vidare kan fler än en samhällsnyttig verksamhet eller en verksamhet med flera
 427 samhällsnyttor jämte miljön i stort ligga till grund för att en ytvattenförekomst förklaras som
 428 KMV. Resultatet av bedömningen i detta fall kan alltså leda till att en ytvattenförekomst kan
 429 förklaras som kraftigt modifierad med koppling till flera samhällsnyttiga verksamheter.
 430

Steg B2: Leder återställandeåtgärderna identifierade i steg B1 till betydande negativ påverkan på samhällsnyttig verksamhet och/eller miljön i stort? (8 d § 1 HVMFS 2017:20)

Svar	Handling
Ja, en åtgärd eller kombinationen av åtgärder identifierade i B1 leder till en betydande negativ påverkan på <i>miljön i stort</i> . Men inte på någon samhällsnyttig verksamhet.	Notera och beskriv åtgärdernas påverkan på miljön i stort. Ytvattenförekomsten ska förklaras som KMV. Informationen ska dokumenteras. Gå vidare till Steg C1
Ja, en åtgärd eller kombinationen av åtgärder identifierade i B1 leder till en betydande negativ påverkan på en <i>samhällsnyttig verksamhet</i> .	Notera och beskriv åtgärdernas påverkan. Informationen ska dokumenteras. Gå vidare till Steg B3

³³ Jfr CIS Guidance No. 4, s. 41. Se även UK Technical Advisory Group on the Water Framework Directive Criteria and Guidance, Principles for the designation of heavily modified water bodies, s. 5.

Steg B2: Leder återställandeåtgärderna identifierade i steg B1 till betydande negativ påverkan på samhällsnyttig verksamhet och/eller miljön i stort? (8 d § 1 HVMFS 2017:20)

Ja, en åtgärd eller kombinationen av åtgärder identifierade i B1 leder till en betydande negativ påverkan på *miljön i stort*.

Dessutom har en eller flera av åtgärderna identifierade i steg B1 en betydande negativ påverkan på *samhällsnyttig verksamhet*.

Notera och beskriv åtgärdernas påverkan på miljön i stort.

Ytvattenförekomsten ska förklaras som KMV. Informationen ska dokumenteras.

Gå vidare till Steg C1

Ytterligare bedömning behöver göras för samhällsnyttig verksamhet. Informationen ska dokumenteras.

Gå vidare till Steg B3

Nej, åtgärderna identifierade i steg B1 har inte en betydande negativ påverkan på varken *miljön i stort* eller på *samhällsnyttig verksamhet*.

Ytvattenförekomsten kan inte förklaras som KMV utan är ett naturligt vatten.

Informationen ska dokumenteras.

Utred vilken miljö kvalitetsnorm ytvattenförekomsten ska ha som naturligt vatten.

431

432 **4.2.3 Steg B3: Kan nyttan, som den samhällsnyttiga verksamheten fyller, av tekniska**
433 **skäl och med rimliga kostnader uppnås på ett annat sätt som är väsentligt**
434 **bättre för miljön?**

Underlag för steg B3

Ta stöd av underlag från centrala myndigheter
Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet ER 2016:11

435 I detta steg ska det bedömas om det av tekniska skäl eller på grund av höga kostnader inte är
436 rimligt att på något *annat sätt* som är ett väsentligt bättre alternativ för miljön åstadkomma den
437 nytta som följer av att ytvattenförekomsten är kraftigt modifierad. Det finns inga krav på att
438 avveckla en verksamhet men ytvattenförekomsten kan inte förklaras som KMV. Till exempel, den
439 mängd elkraft som i så fall ska ersättas är den förlust som uppstår till följd av
440 *Återställandeåtgärderna för att uppnå god ekologisk status* och avser alltså inte att en hel
441 verksamhet tas bort och ersätts.

442 Det rekommenderas att bedömningarna i B3 delas in i fyra delsteg enligt nedan. I många fall
443 kan det räcka med enklare analyser för att bedöma om villkoren är uppfyllda, men i vissa fall kan
444 mer omfattande analyser behövas. I de fyra delstegen bedöms (1) om nyttan av verksamheten kan
445 uppnås på *annat sätt* som (2) är rimligt av tekniska skäl, (3) är väsentligt bättre för miljön och (4)
446 är rimligt utan höga kostnader. Flera av de bedömningar som behöver göras i de fyra delstegen
447 har genomförts nationellt vilket underlättar bedömningen i den enskilda ytvattenförekomsten.
448 [Länk till sådana bedömningar].

449 Läs mer om delstegen som behöver göras i [Länk till dokument om *bedömning av om nyttan*
450 *som en samhällsnyttig verksamhet fyller kan uppnås på annat sätt*]

451 Om *annat sätt* att uppnå samma nytta kan identifieras för en ytvattenförekomst och om det
452 sättet uppfyller de övriga delstegen ovan, får den inte förklaras som kraftigt modifierad. Det
453 innebär då att ytvattenförekomsten ska ses som ett naturligt vatten och det behöver utredas
454 vilken miljö kvalitetsnorm ytvattenförekomsten ska ha som naturligt vatten.
455

Steg B3 Kan nyttan, som den samhällsnyttiga verksamheten fyller, av tekniska skäl och med rimliga kostnader uppnås på ett annat sätt som är väsentligt bättre för miljön?

Svar

Handling

Steg B3 Kan nyttan, som den samhällsnyttiga verksamheten fyller, av tekniska skäl och med rimliga kostnader uppnås på ett annat sätt som är väsentligt bättre för miljön?

Ja, nyttan som den samhällsnyttiga verksamheten fyller kan uppnås på <i>annat sätt</i> .	Redogör för de bedömningar som har genomförts för de olika delstegen. Informationen ska dokumenteras. Ytvattenförekomsten kan inte förklaras som KMV utan är ett naturligt vatten.
Ja delvis, nyttan som den samhällsnyttiga verksamheten fyller kan delvis uppnås på <i>annat sätt</i> .	Redogör för de bedömningar som har genomförts för de olika delstegen. Informationen ska dokumenteras. Gå vidare till Steg B4
Nej, nyttan som den samhällsnyttiga verksamheten fyller kan inte uppnås på <i>annat sätt</i> .	Redogör för de bedömningar som har genomförts för de olika delstegen. Informationen ska dokumenteras. Säkerställ att bedömningarna är väl dokumenterade och gå vidare till Steg B4.

456

457 **4.2.4 Steg B4 Innebär ett KMV-förklarande att kraven som följer av skyddade**
458 **områden eller annan EU-lagstiftning inte kan uppnås?**

459 I den mån det tidigare varit oklart om ett KMV-förklarande innebär att kraven som följer av
460 skyddade områden eller annan EU-lagstiftning inte kan uppnås kan vattenmyndigheten med stöd
461 av information inhämtad i ovanstående steg avgöra om ett KMV-förklarande är möjligt.

462 Se avsnitt 2.1.3 för mer information om skyddade områden och annan EU-lagstiftning. Se
463 nedan för svarsalternativ och handling till detta steg.
464

Steg B4 Utgör, utgör del av eller påverkar ytvattenförekomsten ett skyddat område eller berörs den av övrig EU-lagstiftning?

Svar	Handling
Ja, ett KMV-förklarande innebär att kraven som följer av skyddade områden eller annan EU-lagstiftning inte kan uppnås.	Redovisa information om vilket typ av krav som finns för det skyddade området eller övrig befintlig EU-lagstiftning som rör ytvattenförekomsten samt dokument/webbplatser eller liknande kopplat till detta. Exempelvis bevarandeplan eller webbplatsen badplatsen. Det är viktigt att referera till alla mål och kvalitetskrav. Redovisning ska ske i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas. För att beskriva särskilda krav för det skyddade området gå till: <i>Att fastställa miljö kvalitetsnormer för ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper. Rapport 2021:23</i> Ytvattenförekomsten kan inte förklaras som KMV utan är ett naturligt vatten. Informationen ska dokumenteras. Utred vilken miljö kvalitetsnorm ytvattenförekomsten ska ha som naturligt vatten.
Nej, ett KMV-förklarande innebär inte att kraven som följer av skyddade områden eller annan EU-lagstiftning inte kan uppnås.	Redovisa information om vilket typ av krav som finns för det skyddade området eller övrig befintlig EU-lagstiftning som rör ytvattenförekomsten samt dokument/webbplatser eller liknande kopplat till detta. Exempelvis bevarandeplan eller webbplatsen badplatsen. Det är viktigt att referera till alla mål och kvalitetskrav. Redovisning ska ske i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas. För att beskriva särskilda krav för det skyddade området gå till: <i>Att fastställa miljö kvalitetsnormer för</i>

Steg B4 Utgör, utgör del av eller påverkar ytvattenförekomsten ett skyddat område eller berörs den av övrig EU-lagstiftning?	
	<p><i>ytvattenförekomster i överensstämmelse med bevarandemål för arter och naturtyper. Rapport 2021:23.</i></p> <p>De krav som följer av skyddade områden eller annan EU-lagstiftning omöjliggör inte att en ytvattenförekomst kan förklaras som KMV.</p> <p>Gå till steg C1</p>
Nej, finns inga skyddade områden eller annan EU-lagstiftning.	Gå till steg C1

465

466

4.3 Steg C Förklarande av KMV

467

8 e § HVMFS 2017:20

Vattenmyndigheten ska, efter att stegen i 8 b–d §§ i dessa föreskrifter genomförts, förklara en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad om förutsättningarna i 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660) är uppfyllda. (HVMFS 2019:24).

8 g § HVMFS 2017:20

Vattenmyndigheten ska tillse att en konstgjord eller kraftigt modifierad ytvattenförekomst tilldelas den ytvattenkategori som ytvattenförekomsten bäst stämmer överens med.

Vattenmyndigheten ska, enligt 2 kap. 6–8 §§ Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten, bedöma den konstgjorda eller den kraftigt modifierade ytvattenförekomstens ekologiska potential. (HVMFS 2019:24).

468

8 h § HVMFS 2017:20

Finner vattenmyndigheten att det inte finns grund för en ytvattenförekomst att vara förklarad som konstgjord eller kraftigt modifierad ska vattenmyndigheten bedöma ytvattenförekomsten som en naturlig ytvattenförekomst. (HVMFS 2019:24).

8 i § HVMFS 2017:20

Vattenmyndigheten ska göra resultaten av bedömningarna som är genomförda enligt 8 b–8 h §§ tillgängliga i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas.

Vattenmyndigheten ska med hänsyn till de krav som ställs 2 kap. 4 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660) sammanfatta och presentera informationen på ett lättförståeligt sätt. (HVMFS 2019:24).

469

470

En ytvattenförekomst kan förklaras som kraftigt modifierad när den har genomgått bedömningarna som tydliggörs i steg A–B ovan.

471

472

Beslut där ytvattenförekomster förklaras som kraftigt modifierade ska motiveras.³⁴

473

³⁴ Se 8 i § HVMFS 2017:20.

Steg C Förklarande av KMV

Steg C1: Förklara ytvattenförekomsten som KMV.

475 Figur 4. Figur C.

476 4.3.1 Steg C1: Förklara ytvattenförekomsten som KMV

477 Vattenmyndigheten behöver i detta steg förklara ytvattenförekomsten som KMV och tilldela den
478 ytvattenkategori som ytvattenförekomsten bäst stämmer överens med. Med *tilldela* avses här
479 identifiera.

480 I allmänhet bör den närmaste jämförbara ytvattenkategorin endast skilja sig från den
481 ursprungliga ytvattenkategorin om detta grundar sig på fysiska förändringarna. Följande är de
482 vanligaste situationerna för identifiering av närmast jämförbara ytvattenkategori:

- 483 • Ett vattendrag som fortfarande är ett vattendrag.
- 484 • Ett vattendrag som liknar en sjö.³⁵
- 485 • En sjö som fortfarande är en sjö.³⁶
- 486 • En ytvattenförekomst i övergångszon som fortfarande tillhör ett vatten i övergångszon.³⁷
- 487 • En ytvattenförekomst i övergångszon³⁸ som liknar en sjö.
- 488 • En kustvattenförekomst som fortfarande är en kustvattenkategori.
- 489 • En kustvattenförekomst som liknar ett vatten i övergångszon³⁹ (till exempel om en lagun
490 bildas).

491 För kustvatten är den närmast jämförbara ytvattenkategorin vanligtvis tydlig eftersom den
492 fortfarande tillhör en kustvattenkategori. För vattendrag och sjöar (magasin) kan det vara mindre
493 tydligt, eftersom till exempel vissa ytvattenförekomster som används för lagring av vatten kan
494 ligga i övergången mellan akvatiska ekosystem i vattendrag och sjöar. Ett relativt uppenbart fall
495 är när ett vattendrag har dämats upp för att skapa ett stort magasin. I sådant fall sker en ändring i
496 kategorin och ytvattenförekomsten är ett kraftigt modifierad vattendrag som till karaktären liknar
497 en sjö. När maximal och god ekologisk potential härleds måste vattenmyndigheten alltså ta
498 hänsyn till de biologiska kvalitetsfaktorerna (till exempel fisk) som gäller för en sjö.

499 Förhållandena i uppdämda vattendrag kan dock variera från att vara mycket karakteristiska för
500 vattendrag (till exempel med höga flödeshastigheter och samma flödesmängd uppströms och
501 nedströms fördämningen, vilket indikerar en kort uppehållstid) till att vara mer likt
502 vattenförhållanden som påminner om sjöekosystem (till exempel med kraftigt minskade
503 flödeshastigheter och långa uppehållstider).

504 När det gäller vattendrag som används för lagring av vatten och som befinner sig i övergången
505 mellan vattendrag och mer sjöliknande akvatiska ekosystem (till exempel stora uppdämningar
506 med permanent flöde och en kort uppehållstid på några dagar) måste vattenmyndigheten avgöra
507 om den närmast jämförbara ytvattenkategorin som ska användas är vattendrag eller sjö.

508 De kvalitetsfaktorer som inte berörs negativt av den aktuella miljön i stort eller samhällsnyttiga
509 verksamheten ska ges förutsättningar att nå god status, givet att inte mindre stränga kvalitetskrav

³⁵ Inklusive fall med flera bäckar som har blivit ett stort sjömagasin.

³⁶ Inklusive fall av små sjöar som har blivit ett stort sjömagasin.

³⁷ Sverige har i dagsläget inte några ytvattenförekomster i övergångszon.

³⁸ Sverige har i dagsläget inte några ytvattenförekomster i övergångszon.

³⁹ Sverige har i dagsläget inte några ytvattenförekomster i övergångszon.

510 kan beslutas. Detta gäller även hydromorfologiska kvalitetsfaktorer som inte är direkt påverkade
511 av den aktuella verksamheten.

512 I VISS⁴⁰ behöver skälen för att en ytvattenförekomst förklarats som KMV och resultaten av
513 bedömningarna som är genomförda finnas för respektive ytvattenförekomst som förklarats som
514 KMV. I motiveringen är det viktigt att det är enkelt att följa bedömningarna från steg A–B som
515 lett fram till att ytvattenförekomsten förklarats som KMV. Nästa steg blir nu att bedöma vilken
516 ekologisk potential ytvattenförekomstens nuvarande tillstånd motsvarar. Därefter ska en
517 miljökvalitetsnorm fastställas.
518

Steg C1: Förklara ytvattenförekomsten som KMV.

Handling

Säkerställ att bedömningarna i steg A–B är korrekt genomförda och väl dokumenterade. Se till att bedömningarna finns tillgängliga i av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas (VISS) samt att det finns en kortfattad beskrivning av stegen. För att säkerställa att kommande rapportering är väl förberedd är det viktigt att gå igenom att efterfrågad data finns tillgänglig i rätt format.

Gå vidare till steg D.

519

520 5 Vattenförekomstindelning och att förklara KMV

521 Vid förklarande av KMV måste vattenmyndigheten beakta hur ytvattenförekomstens gränser ska
522 bestämmas. Det kan nämligen i vissa fall visa sig nödvändigt att anpassa dessa gränser jämfört
523 med de gränser som redan har identifierats. Bakgrunden till detta är att de hydromorfologiska
524 förändringarna inte nödvändigtvis sammanfaller med gränserna för aktuell ytvattenförekomst.
525 Det kan därför vara lämpligt att dela upp en ytvattenförekomst i flera ytvattenförekomster för att
526 på så sätt skilja ett kraftigt modifierat från ett opåverkat avsnitt av en ytvattenförekomst.

527 Vattenmyndigheten ska vid indelning tillse att ytvattenförekomster delas in i relevant skala.
528 Ytvattenförekomster ska vidare primärt delas in utifrån deras fysiska struktur men kan också
529 delas in enligt bland annat följande kriterier⁴¹:

- 530 • En stor ytvattenförekomst kan delas upp utifrån väsentliga skillnader i statusklass och
531 påverkan endast om ytvattenförekomsten inte blir föremål för fragmentering.
- 532 • Två eller flera små ytvattenförekomster kan slås samman till en större ytvattenförekomst
533 utifrån likheter i statusklass och påverkan.

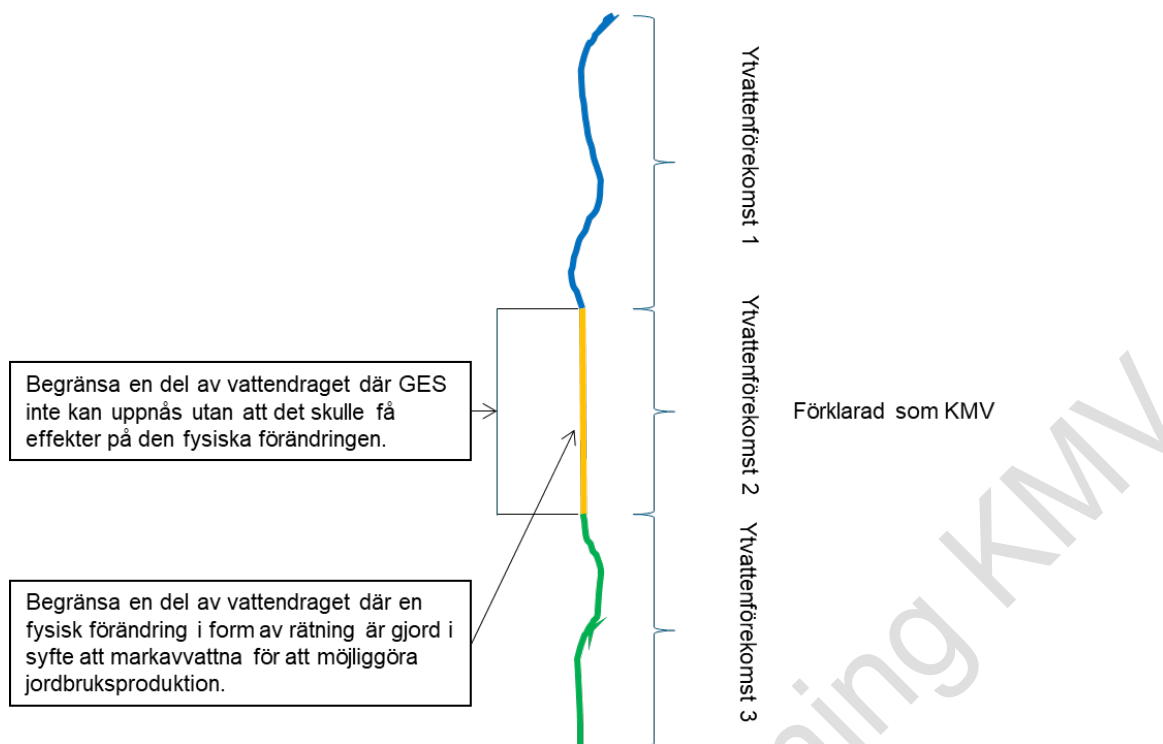
534 För att tillgodose kriterierna bör KMV åtminstone preliminärt identifieras under
535 karakteriseringen av ytvatten. I princip avgränsas gränserna för KMV i första hand av
536 omfattningen av hydromorfologiska förändringar som är ett resultat av fysiska förändringar gjord
537 av människor och förhindrar att GES kan uppnås.⁴² Figur 5 nedan illustrerar sådan indelning.⁴³

⁴⁰ I av Havs- och vattenmyndigheten angiven databas, kan komma att ändras.

⁴¹ Se 4 § HVMFS 2017:20

⁴² Jfr CIS Guidance document no. 2, s. 8.

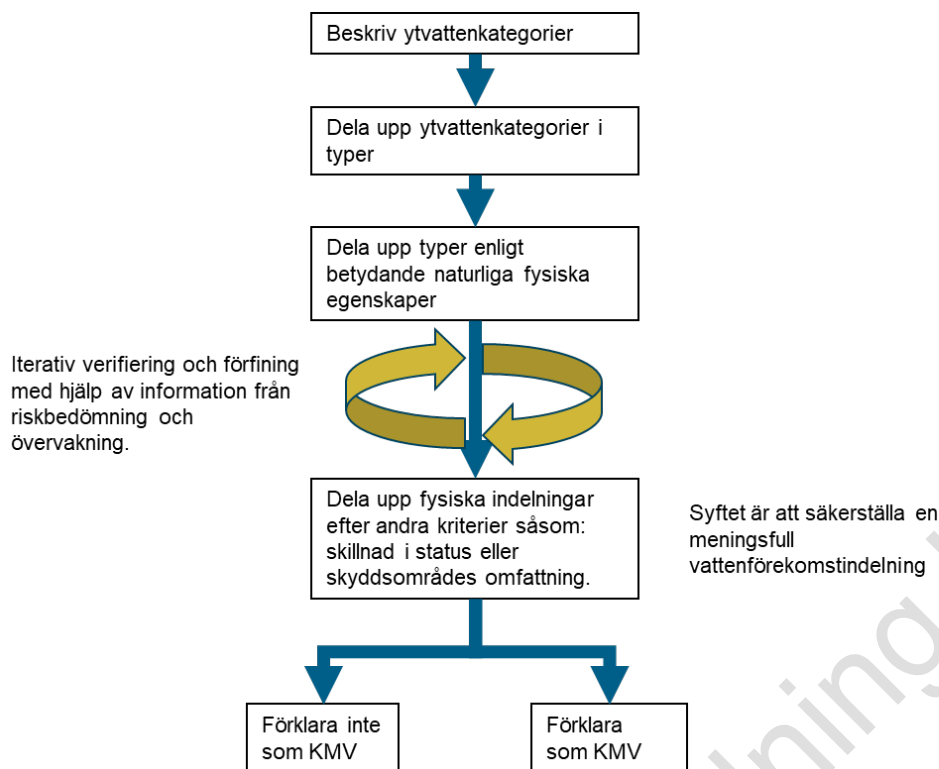
⁴³ Jfr CIS Guidance document no. 2, s. 8.

539 Figur 5. Indelning av ytvattenförekomster genom preliminär identifiering och efterföljande förklarande KMV, där endast
 540 ytvattenförekomst 2 kan förklaras som KMV. Ytvattenförekomst 1 och 3 är naturliga ytvattenförekomster.

541 Figur 6 nedan visar hur principer vid indelning av ytvattenförekomster tillämpas i en hierarkisk
 542 process.⁴⁴

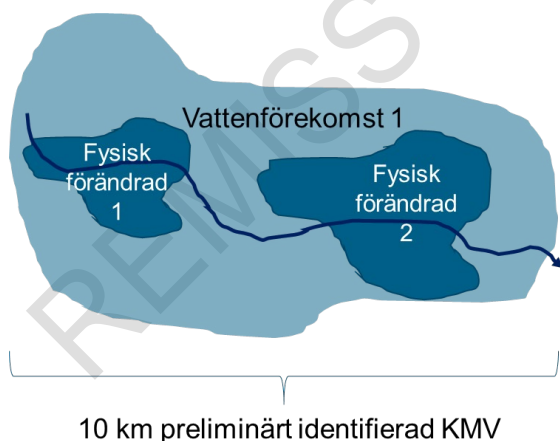
⁴⁴ CIS Guidance document no. 2, s. 11.

544 Figur 6. Principer vid indelning av ytvattenförekomster tillämpas i en hierarkisk process.

545 Följande tre schematiska exempel kan vara till hjälp för beslutet om indelning av
546 ytvattenförekomster under olika omständigheter.

547 I figur 3 täcker två fysiskt förändrade områden en stor andel av den totala längden eller arean
548 av den ursprungliga ytvattenförekomsten (8 km av 10 km). Vattenförekomsten är till stor del
549 påverkad av samma typ av samhällsnyttig verksamhet. Därför föreslås att ytvattenförekomsten
550 inte delas i två delar utan förblir en stor ytvattenförekomst. Ytvattenförekomsten identifieras
551 preliminärt som KMV.⁴⁵

553 Figur 7. Ingen uppdelning i nya vattenförekomster.

554 I figur 4 täcker den ursprungliga ytvattenförekomsten ett fysiskt förändrat område och en stor
555 del av den ursprungliga ytvattenförekomstens hela längd (6 km). I detta fall kan

⁴⁵ CIS Guidance document no. 4, s. 32ff.

556 vattenmyndigheten dela upp den ursprungliga ytvattenförekomsten i två ytvattenförekomster (1a
 557 och 1b). Ytvattenförekomsten 1b, påverkad av den fysiska förändringen, ska i sådana fall
 558 preliminärt identifieras som KMV. Ytvattenförekomsten 1a ska i sådana fall betraktas som en
 559 naturlig vattenförekomst.⁴⁶

561 Figur 8. Ny vattenförekomstindelning.

562 I figur 5 finns en serie små fysiskt förändrade områden som vart och ett täcker < 1 km på en liten
 563 sträcka av hela ytvattenförekomstens längd. Eftersom den totala påverkan är låg bör
 564 vattenmyndigheten inte dela upp ytvattenförekomsten i flera ytvattenförekomster i stället bör den
 565 betraktas som en naturlig ytvattenförekomst.⁴⁷

567 Figur 9. Ingen ny vattenförekomstindelning.

568 6 Väsentligt ändrad fysisk karaktär

569 En ytvattenförekomst får enbart förklaras som KMV om det är en fysisk förändring gjord av
 570 människor (till exempel en rätning av ett vattendrag) som lett till att ytvattenförekomsten på ett
 571 väsentligt sätt har ändrat sin fysiska karaktär. En väsentligt ändrad fysisk karaktär innebär att
 572 ytvattenförekomsten är så kraftigt fysiskt förändrad att det hindrar att GES kan nås. Med

⁴⁶ CIS Guidance document no. 4, s. 32ff.

⁴⁷ CIS Guidance document no. 4, s. 32ff.

573 formuleringen ”de hydromorfologiska förändringar som behövs för att ytvattenförekomsten ska
 574 uppnå god ekologisk status”⁴⁸ avses att de fysiska förändringarna behöver återställas (till
 575 exempel att det rätade vattendraget tillåts naturligt meandra) så att GES kan uppnås. Det innebär
 576 att de av människan gjorda fysiska förändringarna är betydande i sin omfattning, det vill säga att
 577 ytvattenförekomsten har betydande hydromorfologiska förändringar.⁴⁹ De fysiska förändringarna
 578 ska inte bara vara betydande utan även resultera i en *väsentligt* ändrad fysisk karaktär hos
 579 ytvattenförekomsten⁵⁰, se typiska sådana exempel i Exempel 1 nedan.

580 Ytvattenförekomstens fysiska karaktär kan också förändras av naturliga processer vilka inte
 581 utgör grund för att förklara en ytvattenförekomst som KMV. Ett exempel är väsentligt ändrad
 582 fysisk karaktär till följd av omfattande nederbörd som skapar kraftiga slamströmmar eller skred
 583 och som tillför stora mängder sediment till ytvattenförekomsten. Ett annat exempel är när en svår
 584 storm orsakar fysiska ändringar av havsbotten i en kustvattenförekomst.
 585

586 Exempel 1. Typexempel som visar att fysiska förändringarna inte bara ska vara betydande utan även resultera i en väsentligt
 587 ändrad fysisk karaktär hos ytvattenförekomsten för att kunna identifieras som KMV.

Vattendrag som genomgått en omfattande fysisk förändring för att möjliggöra
 säker navigering eller urban miljö.

588 Sjö som genomgått en omfattande fysisk förändring för magasinering av vatten.

Kustvatten som genomgått en omfattande fysisk förändring för att skydda
 befintlig urban miljö mot erosion.

589 Vid bedömning av *betydande* förändring i hydromorfologi måste ändringen vara:
 590

- 591 • omfattande, utbredd och genomgående, vilket kan konstateras
 - 592 ○ när ytvattenförekomsten har uppenbart större avvikelse från de
 - 593 hydromorfologiska egenskaper som skulle funnits innan förändringarna
 - 594 respektive
 - 595 ○ genom klassificering som visar att ytvattenförekomstens morfologiska tillstånd
 - 596 och dess hydrologiska regim eller hydrografiska villkor är otillfredsställande eller
 - 597 dålig,
- 598 • långvarig eller permanent, det vill säga ändringen är inte temporär under en kort
- 599 tidsperiod och ytvattenförekomsten förväntas inte återhämta sig snabbt. Notera att
- 600 ändringar i ytvattenförekomstens hydrologiska regim eller hydrografiska villkor som inte
- 601 leder till förändring av morfologiskt tillstånd är ofta lätta att återställa. I sådana fall är
- 602 ytvattenförekomstens karaktär inte väsentligt ändrad.

603 Ändringen måste stå i överensstämmelse med den omfattning av förändring som är ett resultat
 604 av miljön i stort och de samhällsnyttiga verksamheterna.⁵¹ Bedömning av *väsentligt ändrad fysisk*
 605 *karaktär* behöver därför göras utifrån den typiska påverkan som miljön i stort eller respektive
 606 samhällsnyttig verksamhet primärt leder till. Se typiska exempel i Exempel 2 nedan.

⁴⁸ Formuleringen ”de hydromorfologiska förändringar som behövs” i 4 kap. 3 § 1 VFF menas i detta sammanhang ”de hydromorfologiska förbättringar som behövs”, det vill säga de återställandeåtgärder som behöver vidtas om GES ska kunna uppnås.

⁴⁹ Notera att betydande hydromorfologiska förändringar som följer av 4 kap. 3 § VFF är en följd av den av den ”betydande mänsklig påverkan” som ska beskrivas och dokumenteras enligt 8 § HVMFS 2017:20.

⁵⁰ Jfr CIS Guidance document no. 4, s. 14.

⁵¹ Jfr CIS Guidance document no. 4, s. 30f och CIS Guidance document no. 37, s. 17. Jfr även CIS Guidance document no. 36, rad 674–679 om när en försämring kan anses vara tillfällig.

607

608 Exempel 2. Exempel på ändring som står i överensstämmelse med den omfattning av förändring som är ett resultat av miljön i
609 stort och de samhällsnyttiga verksamheterna enligt 4 kap. 3 § 1 a–f.

Jordbruk

Jordbruket behöver dränerad mark för att kunna odla. Det erhålls med hjälp av markavvattnings som kan uppnås genom att räta ut vattendraget och bredda och fördjupa vattendragsfåran. Därför behöver bedömning av väsentlig fysisk karaktär göras utifrån förändring av vattendragsfårans form respektive vattendragsfårans planform då det är den typiska påverkan som markavvattnings primärt leder till.

610

På motsvarande sätt behöver bedömning av väsentligt ändrad fysisk karaktär göras utifrån förändring av sjöars planform när sjöar i jordbrukslandskapet har sänkts för att öka arealen odlingsbar mark.

6.1 När det är uppenbart

6.1.1 Både hydrologisk regim/hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd har otillfredsställande eller dålig status

Det kan anses vara uppenbart att en ytvattenförekomst fysiska karaktär är väsentligt ändrad om båda kvalitetsfaktorerna hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd kan *antas* ha otillfredsställande eller dålig status.⁵² Detta kan konstateras då det finns statusklassificering från tidigare cykel samtidigt som det inte finns någon indikation om att förhållandena har förändrats eller när det finns en uppdaterad statusklassificering. Att genomföra en ny statusklassificering i syfte att bedöma väsentligt ändrad fysisk karaktär är inte nödvändigt och rekommenderas endast i de fall det inte ökar arbetsbelastningen och försenar förklarande av KMV. Om en klassificering inte har genomförts kan det ändå vara tydligt om till exempel en ytvattenförekomst irreversibelt och definitivt till utseendet har bytt kategori.⁵³ Dammar med storskalig magasinering är vanligtvis tydliga exempel på vattendrag som väsentligt ändrat sin fysiska karaktär, både avseende sin morfologi och hydrologi, i den omfattningen att det leder till en förändring i utseende vad gäller ytvattenkategori (från vattendrag till sjö). Sådana ytvattenförekomster bör i normalfallet förklaras som KMV, under förutsättning att övriga krav i 4 kap. 3 § VFF är uppfyllda.

6.2 När det inte är uppenbart

6.2.1 Både morfologiskt tillstånd och hydrologisk regim/hydrografiska villkor behöver bedömas

Generellt kan det inte anses uppenbart att en ytvattenförekomst fysiska karaktär är väsentligt ändrad om *endast* hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor eller morfologiskt tillstånd bedömts. Det kan heller inte anses uppenbart att en ytvattenförekomst fysiska karaktär är väsentligt ändrad om endera eller både hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor eller morfologiskt tillstånd bedömts vara måttlig.⁵⁴ Det senare fallet på grund av att måttlig status kan vara nära eller mycket nära god status. Om en utredning och en bedömning visar att statusen på hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor eller morfologiskt tillstånd är måttlig men

⁵² Allmänna råd till 8 b och 8 c §§ HVMFS 2017:20 Jfr avsnitt 3.1.1 What is a Heavily Modified Water? CIS Guidance Document No. 4.

Jfr avsnitt 4.1.1 Substantial changes in character, CIS Guidance Document No. 37.

⁵³ Jfr s. 21, CIS Guidance Document No. 4.

⁵⁴ Jfr avsnitt 4.1.1 Substantial changes in character, CIS Guidance Document No. 37.

638 ligger nära gränsen att vara god status visar det att ytvattenförekomsten har en ändrad fysisk
639 karaktär men att den inte är så stor att den ska ses som väsentlig.

640 I de fall hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor och morfologiskt tillstånd kan antas
641 vara måttlig och nära eller mycket nära otillfredsställande status kan i vissa fall
642 ytvattenförekomstens fysiska karaktär anses vara väsentligt ändrad.

643 För att vattenmyndigheten i ovan fall preliminärt ska kunna identifiera en ytvattenförekomst
644 som kraftigt modifierad behöver vattenmyndigheten göra en utredning och en bedömning som
645 visar att ytvattenförekomsten de facto har ändrat sin fysiska karaktär på ett väsentligt sätt⁵⁵.

646 **6.2.2 Morfologiskt tillstånd otillfredsställande, Hydrologisk regim/hydrografiska** 647 **villkor måttlig**⁵⁶

648 Om morfologin hos en ytvattenförekomst har bedömts som otillfredsställande, det vill säga är
649 väsentligt ändrad, kan ändringarna förmodas vara långsiktiga. Sådana ändringar i morfologin
650 kommer mycket troligt att leda till ändringar i hydrologin, även om dessa ändringar i hydrologin i
651 sig inte nödvändigtvis är väsentliga, det vill säga hydrologisk regim bedöms som måttlig, dock ej
652 nära god (se avsnitt 5.2.1). Ett effektivt arbets sätt är således att vattenmyndigheten betraktar
653 sådana ytvattenförekomster som att de har väsentligt ändrad fysisk karaktär⁵⁷.
654 Ytvattenförekomsten ska då preliminärt identifieras som KMV.

655 **6.2.3 Morfologiskt tillstånd måttlig, Hydrologisk regim/hydrografiska villkor** 656 **otillfredsställande**⁵⁸

657 Situationen är svårare för ytvattenförekomster vars hydrologiska regim alternativt hydrografiska
658 villkor bedömts som otillfredsställande, det vill säga som omfattas av väsentliga förändringar i
659 hydrologi eftersom sådana förändringar i vissa fall kan vara tillfälliga eller kortsiktiga.
660 Ytvattenförekomsten kan vid ett tillfälle se ut att ha väsentligt förändrad karaktär men vid ett
661 annat tillfälle se ut som en naturlig ytvattenförekomst. Då ska ytvattenförekomsten preliminärt
662 inte identifieras som KMV.

663 Icke desto mindre kan det vara så att väsentliga hydrologiska förändringar i vissa specifika fall
664 kan leda till långvariga eller permanenta förändringar med ytterligare väsentliga förändringar i
665 morfologin. Då ska ytvattenförekomsten preliminärt identifieras som KMV. I sådana fall behöver
666 alltså ytterligare information samlas in för att kunna bedöma om ytvattenförekomsten har
667 väsentligt ändrad fysisk karaktär.

668 **6.2.4 Morfologiskt tillstånd måttlig, Hydrologisk regim/hydrografiska villkor måttlig**

669 Om båda kvalitetsfaktorerna hydrologisk regim alternativt hydrografiska villkor och morfologiskt
670 tillstånd kan antas ha måttlig status kan det inte anses vara uppenbart att ytvattenförekomstens
671 fysiska karaktär är väsentligt ändrad. Detta på grund av att måttlig status kan vara nära eller
672 mycket nära god status, vilket endast kan anses tyda på en förändrad fysisk karaktär som inte är
673 väsentlig. Om både ytvattenförekomstens morfologiska tillstånd och dess hydrologiska regim
674 alternativt hydrografiska villkor har måttlig status är nära eller mycket nära otillfredsställande
675 status kan ytvattenförekomsten anses ha en väsentligt förändrad fysisk karaktär. Ytterligare
676 information behöver samlas in för att kunna bedöma om så är fallet.

⁵⁵ 8 c § HVMFS 2017:20.

⁵⁶ Jfr avsnitt 3.1.1 What is a Heavily Modified Water? Guidance Document No. 4.
Jfr avsnitt 4.1.1 Substantial changes in character Guidance Document No. 37.

⁵⁷ Jfr avsnitt 3.1.1 What is a Heavily Modified Water? CIS Guidance Document No. 4.

⁵⁸ Jfr avsnitt 3.1.1 What is a Heavily Modified Water? CIS Guidance Document No. 4.
Jfr avsnitt 4.1.1 Substantial changes in character, CIS Guidance Document No. 37.

6.3 Bristande konnektivitet kan inte användas vid bedömning av ändrad fysisk karaktär

Kvalitetsfaktorn konnektivitet är till för att bedöma möjlighet för växter och djur att förflytta sig inom eller mellan ytvattenförekomster samt mellan ytvattenförekomster och dess intilliggande landmiljö. Bristande konnektivitet kan uppstå vid flera olika förändringar som inte bara innebär en ändrad fysisk karaktär. Ett konkret exempel på det är vägpassager över vatten, jämför nedan bild, medan ett mer illustrativt exempel är ett nät som spänns över ett vattendrag och som hindrar fisken att förflytta sig upp- och nedströms. Hydrologiska alternativt hydrografiska och vattenkemiska förändringar kan också innebära bristande konnektivitet utan att ytvattenförekomsten har ändrad fysisk karaktär. Till exempel extrema lågflöden och en kemisk förorening. Därför kan kvalitetsfaktorn bristande konnektivitet i sig självt inte visa på väsentlig ändrad fysisk karaktär. Däremot kan morfologiska förändringar som leder till väsentligt ändrad fysisk karaktär i många fall även leda till bristande konnektivitet.

Dubbeltrumma under rv 45 före älgård.

[OBS lånad av Trafikverket.]

Exempel 3. Exempel på bristande konnektivitet i ett storskaligt vattenkraftverk

En storskalig damm i ett vattendrag har byggts för produktion av el- och reglerkraft och leder till bristande konnektivitet eftersom det i dagsläget saknas både faunapassage som möjliggör vandring uppströms och ett lutande galler som säkerställer säker passage nedströms. Den stora dammen ändrar ytvattenförekomstens naturliga strukturer på platsen där den byggts och leder även till att material sedimenteras i dämningssområdet istället för att, som under naturliga förhållanden, förflyttas nedströms. Det leder till en förändring av morfologin. På grund av dammens storlek däms vattnet upp i en sådan omfattning att det ändrar ytvattenförekomstens planform, vilket är en förändring i morfologin. Eftersom dammen möjliggör en reglering av vattnet leder det till en förändring av hydrologisk regim som i sig påverkar ytvattenförekomstens morfologi genom att närområde, dess kanter med mera förändras. Dammen i detta exempel leder till morfologiska förändringar som innebär väsentligt ändrad fysisk karaktär beroende på att de morfologiska förändringarna är omfattande. I detta fall kan god konnektivitet i uppströms-nedströms riktning uppnås genom faunapassage och lutande galler vid utloppet utan att det av tekniska skäl omöjliggör driften av vattenkraftverket.

696 7 Vad är ”miljön i stort” och ”samhällsnyttig 697 verksamhet” vid förklarande av KMV?

698 Samhällsnyttig verksamhet är sådan mänsklig verksamhet som är att betrakta som nyttig för
699 samhället. Begreppet *samhällsnyttig verksamhet* är överlappande men inte helt
700 överensstämmande med begreppet *Samhällsviktig verksamhet*⁵⁹. Miljön i stort förklaras
701 närmare i avsnitt 6.1.

702 En ytvattenförekomst kan bara förklaras som KMV om alla förutsättningar i 4 kap. 3 § VFF är
703 uppfyllda. Alla verksamheter som finns angivna under 4 kap. 3 § 1 b–f VFF, se Ruta 6 nedan, är
704 att betrakta som så kallade samhällsnyttiga verksamheter. Det finns ingen uttalad storleksgräns
705 för dessa eller miljön i stort. Däremot måste övriga förutsättningar i 4 kap. 3 § VFF vara uppfyllda
706 för att en ytvattenförekomst ska kunna förklaras som KMV. En viktig förutsättning är att
707 verksamheten eller miljön i stort är beroende av att ytvattenförekomsten har en *väsentligt* ändrad
708 fysisk karaktär.
709

710 Ruta 6. 4 kap. 3 § första stycket 1 a–f VFF.

- 711
- a) miljön i stort,
 - b) sjöfart eller hamnanläggning,
 - c) rekreationsintressen,
 - d) kraftproduktion, dricksvattenförsörjning, bevattning eller annan verksamhet som vatten lagras för,
 - e) verksamhet eller åtgärd för skydd mot översvämning, markavvattning eller annan vattenreglering, eller
 - f) annan verksamhet av väsentlig betydelse från allmän synpunkt,

712 Av EU-gemensam vägledning framgår att samhällsnyttiga verksamheter inom ramen för KMV-
713 förklarandet bör vara betydelsefulla samt pågående hållbara⁶⁰ verksamheter och därmed tjäna
714 betydande samhällsnytta samt inkludera villkor för att minimera negativa effekter på miljön. Det
715 framgår vidare att all samhällsnyttig verksamhet inte automatiskt kan ligga till grund för att
716 förklara en ytvattenförekomst som KMV. Samhällsnyttiga verksamheter som är av väsentlig
717 betydelse från allmän synpunkt kan leda till förklarande av KMV om de leder till en permanent
718 fysisk förändring, en väsentlig ändring av ytvattenförekomstens fysiska karaktär och påverkan på
719 ekologin som leder till att GES inte kan uppnås.⁶¹
720

721 Sammantaget behövs det en bedömning vid varje enskild verksamhet och ytvattenförekomst
722 för att avgöra om det förekommer väsentligt ändrad fysisk karaktär, verksamhetens värde för
723 samhället och om åtgärder för att nå GES innebär betydande negativ påverkan på den
724 samhällsnytta som verksamheten bidrar till på relevant geografisk skala, se avsnitt 7.

725 Nedan följer kortfattad beskrivning av miljön i stort och de samhällsnyttiga verksamheter som
726 kan ligga till grund för att en ytvattenförekomst förklaras som KMV.

⁵⁹ "Med samhällsviktig verksamhet avses verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. I detta sammanhang ska verksamhet förstås som ett vidare begrepp. Verksamhet, tjänst eller infrastruktur inkluderar exempelvis även anläggningar, processer, system och noder." Se <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/samhallsviktig-verksamhet/vad-ar-samhallsviktig-verksamhet/>

⁶⁰ För förklaring av hållbar, se definition.

⁶¹ Se CIS guidance no. 37, s. 12ff.

727 7.1 a) miljön i stort

728 *Miljön i stort* omfattar naturmiljön och mänskligt påverkad miljö så som kulturvärden,
729 landskapsbild, geovetenskapliga naturvärden och rekreationsvärden och sociala värden.⁶² I
730 bedömningen av miljön i stort bör särskilt beaktas Natura 2000-områden och skyddade arter,
731 andra nationellt och lokalt viktiga platser och en bredare biologisk mångfald.⁶³ Med andra ord ska
732 även åtgärdernas påverkan på naturmiljöer, kulturmiljöer och värden för det rörliga friluftslivet
733 vägas in.

734 Formuleringen *i stort* i begreppet *miljön i stort* innebär att det som man bedömer vara en
735 betydande negativ påverkan på miljön i stort måste värderas i relation till nyttan i ett större
736 sammanhang. Det betyder att även om en åtgärd har en lokal nytta kan den ha en betydande
737 negativ påverkan på miljön i stort om den påverkar miljön negativt nationellt.

738 Ett förklarande av KMV på grunden *miljön i stort* är motiverat först om det rör sig om
739 betydande ingrepp i värden av större betydelse. Det behöver alltså röra sig om både omfattande
740 påverkan på intressena och intressen som bedöms ha stort värde för samhället i stort, till exempel
741 i form av utpekade riksintressen, nationellt eller regionalt värdefulla miljöer och områden.⁶⁴ För
742 att bedöma om *miljön i stort* är av sådan karaktär att den skulle kunna utgöra grund för
743 förklarande av ett KMV kan till exempel utpekade riksintressen enligt 3 kap. 4 § miljöbalken ge
744 vägledning i denna bedömning avseende kulturmiljö. Om *miljön i stort* återfinns i ett område
745 som är att betrakta som ett riksintresse kan detta ge stöd för att det finns grund för förklarande av
746 ett KMV enligt 4 kap. 3 § 1 a VFF.

747 7.2 b) sjöfart eller hamnanläggningar

748 Med *sjöfart* avses av människan skapade farleder som är beroende av ytvattenförekomstens
749 väsentligt ändrade fysiska karaktär för att vara farbar. Även muddrade farleder och slussar som
750 behövs för sjöfart ingår.⁶⁵ En hamn är ett specificerat land- och vattenområde som består av
751 anläggningar och utrustning som underlättar kommersiella sjöfartstransporter.⁶⁶ En
752 hamnanläggning är en plats där samverkan mellan fartyg och hamn äger rum. Detta inkluderar, i
753 tillämpliga fall, områden såsom ankarplatser, väntekajer och insegling från sjösidan. Samverkan
754 mellan fartyg och hamn innebär det samspel som sker när ett fartyg direkt och omedelbart berörs
755 av åtgärder som innebär förflyttning av personer eller gods eller tillhandahållande av
756 hamntjänster till eller från fartyget.⁶⁷ Hamnanläggningar omfattar kajer, pirar, bryggor och
757 vågbrytare i ytvattenförekomsten men också andra installationer i det kustnära området som är
758 relaterat till hamnverksamhet.

759

760 [Fråga och Svar om hamnar på HaV:s hemsida kommer plockas bort.]

⁶² Se prop. 2017/18:243, s. 68 och CIS guidance no 4, s. 41 samt CIS 37, s. 14.

⁶³ CIS 37, s. 14.

⁶⁴ Prop 2017/18:243, s. 68f.

⁶⁵ Jfr CIS Guidance Document No. 37, s. 14.

⁶⁶ 2 kap. 3 § Lag (2006:1209) om hamnskydd.

⁶⁷ Jfr Artikel 2.11–12 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 725/2004 av den 31 mars 2004 om förbättrat sjöfartsskydd på fartyg och i hamnanläggningar.

761 7.3 c) rekreationsintressen

762 Med *rekreationsintressen*⁶⁸ avses allmänhetens användning av yt- och kustvattenresurser för
763 fritidsaktiviteter. Det kan vara bad, sport, promenader, fiske och liknande aktiviteter.⁶⁹ Hamnar
764 som har betydelse för fritidsbåtar och fritidsändamål kan vara aktuella i en analys för att förklara
765 en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad.⁷⁰ I analysen bör geografiskt avstånd till liknande
766 hamnar, tillgänglighet med mera ingå.

767 7.4 d) kraftproduktion, dricksvattenförsörjning, bevattning eller annan 768 verksamhet för vilken vatten lagras

769 Denna punkt avser de samhällsnyttiga verksamheter som förutsätter att vatten permanent och
770 långsiktig lagras och som avser stora anläggningar såsom dammar och magasin för att dämna
771 upp vatten för samhällsnyttiga ändamål. Hit hör till exempel *kraftproduktion*,
772 *dricksvattenförsörjning* eller *bevattning* samt för en rad *andra verksamheter* för vilka vatten
773 lagras.

774 *Kraftproduktion* omfattar främst vattenkraft. I verksamheten ingår lagring av vatten i magasin
775 och dämningssområden, överledning av vatten från ett vattensystem till ett annat samt
776 vattenreglering inom ett dämningssområde. Kraftproduktion som sker utan lagring av vatten
777 omfattas inte i denna punkt.⁷¹

778 *Dricksvattenförsörjning* omfattar dämning av vatten, vattenuttag från en ytvattenförekomst,
779 avledning av vatten från en ytvattenförekomst för dricksvattenförsörjning.

780 *Bevattning* omfattar lagring av vatten i dammar, avledning av vatten från en ytvattenförekomst
781 samt uttag av grundvatten för bevattningsändamål som påverkar en ytvattenförekomsts
782 hydrologiska regim⁷².

783 *Annan verksamhet för vilken vatten lagras* omfattar industriell vattenförsörjning eller andra
784 former av energiproduktion än sådana som anges under punkten kraftproduktion och som lagrar
785 vatten under driftskedet, kan utgöra samhällsnyttiga verksamheter. Ytterligare exempel är
786 översvämningsskydd, vattenbruk, rekreationsändamål och sjöfart.⁷³

787 7.5 e) verksamhet för skydd mot översvämning, markavvattning eller 788 annan vattenreglering⁷⁴

789 Med samhällsnyttig *verksamhet för skydd mot översvämning*⁷⁵ avses alla konstruktioner som
790 har till syfte att förhindra eller minska skadliga effekter av översvämningar, till exempel åtgärder
791 som påverkar vegetation och sediment så som stabilitetshöjande åtgärder och erosionsskydd.
792 Översvämningsskydd kan skydda urbana miljöer, jordbruksområden eller viktig infrastruktur.
793 Alla översvämningsskydd kan inte per automatik utgöra grund för KMV utan det måste framgå
794 att översvämningsskyddet är hållbart och att nyttan inte kan uppnås på annat sätt som är
795 väsentligt bättre för miljön. Exempelvis är det inte självklart att ett översvämningsskydd för att

⁶⁸ Rekreationsintressen har, till skillnad från i vattendirektivet, i vattenförvaltningsförordningen införts som en självständig punkt som grund för förklarande av KMV och är då att betrakta som en samhällsnyttig verksamhet.

⁶⁹ Jfr CIS Guidance Document No. 1, s. 206.

⁷⁰ Jfr CIS Guidance Document No. 37, s. 14.

⁷¹ Jfr ordalydelse i artikel 4.3.a)iii) RDV som anger "verksamheter för vilka vatten lagras, t.ex. dricksvattenförsörjning, kraftproduktion eller bevattning".

⁷² Vattenflödesvolym, vattenflödesdynamik och tillgänglig flödesenergi, se bilaga 3 i HVMFS 2019:25.

⁷³ Jfr CIS Guidance Document No. 37, s. 14.

⁷⁴ Jfr ordalydelse i artikel 4.3.a)iv) RDV som anger vattenreglering, skydd mot översvämning, markdränering.

⁷⁵ Översvämningar beaktas genom Europaparlamentets och Rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningssrisker (översvämningsskyddsdirektivet), vilket är införlivat i svensk lagstiftning genom förordningen (2009:956) om översvämningssrisker.

796 skydda betesmark är att betrakta som samhällsnyttig verksamhet och därmed kommer att
797 föränleda att ytvattenförekomsten förklaras som kraftigt modifierad.⁷⁶

798 Med samhällsnyttig *verksamhet för markavvattning* avses av människan skapade
799 konstruktioner eller fysiska förändringar av en ytvattenförekomst för att förbättra ett specifikt
800 landområde för ett särskilt syfte såsom jord- och skogsbruk, urban miljö eller turism.⁷⁷ Med
801 *markavvattning* avses enligt 11 kap. 2 § miljöbalken en åtgärd som utförs för att avvatta mark,
802 när det inte är fråga om avledande av avloppsvatten, eller som utförs för att sänka eller tappa ur
803 ett vattenområde eller för att skydda mot vatten, när syftet med åtgärden är att varaktigt öka en
804 fastighets lämplighet för något visst ändamål. Exempel på markavvattning är sjösänkningar,
805 dikning, täckdikning, kanalisering och invallning.

806 Med samhällsnyttig *verksamhet för annan vattenreglering* avses även sjöfart,
807 översvämningsskydd, vattenlagring och markavvattning.⁷⁸

808 För ytterligare information om översvämning se Havs- och vattenmyndighetens hemsida [länk
809 till hemsida om översvämning inklusive koppling till Myndigheten för samhällsskydd och
810 beredskap och teknisk EU-rapport]

811 För ytterligare information om markavvattning se Havs- och vattenmyndighetens hemsida
812 [länk till hemsida om jordbruksdialogen inklusive teknisk EU-rapport]

813 7.6 f) annan verksamhet av väsentlig betydelse från allmän synpunkt

814 *Annan verksamhet av väsentlig betydelse från allmän synpunkt* innebär i princip att all
815 samhällsnyttig verksamhet kan medföra att en ytvattenförekomst förklaras som KMV så länge
816 den samhällsnyttiga verksamheten är hållbar⁷⁹, förutsatt att alla övriga krav är uppfyllda.
817 Exempel på samhällsnyttiga verksamheter som kan falla in under denna punkt är urban miljö,
818 särskilda industrier, totalförsvaret, gruvverksamhet och infrastrukturprojekt såsom motorvägar
819 och järnvägar.⁸⁰

821 8 Betydande negativ påverkan på miljön i stort och 822 samhällsnyttig verksamhet

823 8.1 Bedömning av betydande negativ påverkan görs i relation till 824 samhällets behov

825 Bedömning av betydande negativ påverkan görs i relation till samhällets behov och inte i relation
826 till en enskild verksamhetsutövers ekonomiska möjligheter⁸¹. Som grund för bedömningen kan

⁷⁶ Jfr CIS Guidance Document No. 37, s. 14f. För begreppet *hållbar mänsklig utvecklingsverksamhet* se ordalydelsen i svensk version av artikel 4.3 vattendirektivet.

⁷⁷ Jfr CIS Guidance Document No. 37, s. 15.

⁷⁸ Jfr CIS Guidance Document No. 37, s. 15.

⁷⁹ Enligt artikel 4.3.v vattendirektivet ska dessa verksamheter vara hållbara. Även om det i vattenförvaltningsförordningen inte finns ett uttalat krav på att de aktuella verksamheterna ska vara hållbara bör punkten ändå tolkas utifrån vattendirektivets skrivning och hållbarhetsaspekten beaktas.

⁸⁰ CIS 37, s. 15. Vad gäller frågan om hållbarhet jämför ordalydelse i artikel 4.3.a.v RDV som anger "andra, lika viktiga, **hållbara** mänskliga utvecklingsverksamheter".

⁸¹ Jfr CIS Guidance No. 4, s. 39f. Se även CIS Guidance No. 37, s. 58f. fritt översatt: *Generellt sett bör bedömningen av betydande negativ påverkan grunda sig på de mer övergripande ekonomiska effekterna, medan ett specifikt företags inkomster inte bör ingå i denna bedömning. Bedömningen bör göras med hänsyn till samhällets behov och inte till den enskildes ekonomiska situation. Även om betydande negativ inverkan av åtgärder kan kopplas till förlorade intäkter (fördelar till följd av specifik vattenanvändning), är användarens betalningsförmåga inte relevant i detta skede, eftersom detta skulle kunna diskriminera effektiva och lönsamma företag (CIS-vägledningsdokument nr 4). Övergripande företagsekonomiska aspekter ingår i den socioekonomiska bedömningen. Bedömningen måste göras av medlemsstaterna och bör stödjas av nationella*

827 vattenmyndigheten använda de bedömningar av vad som utgör betydande negativ påverkan som
 828 Havs- och vattenmyndigheten tagit fram tillsammans med berörda sektorsmyndigheter [Länk till
 829 sådana bedömningar].

830 Inverkan på verksamhetens lönsamhet ska således inte ingå i bedömningen annat än i form av
 831 eventuella samhällsekonomiska effekter. Om verksamhetens lönsamhet ingår i bedömningen
 832 finns det risk att företag som driver sin verksamhet på ett lönsamt och ekonomiskt effektivt sätt
 833 kommer diskrimineras genom att nivån för betydande negativ påverkan på verksamheten
 834 kommer att vara högre än olönsamma företag. Beaktande av verksamhetens lönsamhet i detta
 835 skede skulle därmed kunna förskjuta konkurrensen på ett negativt sätt.

836 Detta innebär dock inte att vattenmyndigheten kan bortse från påverkan på den enskilda
 837 verksamheten utan snarare att vattenmyndigheten sätter in den i ett större samhällsperspektiv,
 838 till exempel påverkan på sysselsättning eller påverkan på övriga delar av social och ekonomisk
 839 utveckling inom området.

840 8.2 Vad innebär betydande negativ påverkan?

841 *Betydande negativ påverkan* måste särskiljas från *negativ påverkan*. Innebörden av betydande
 842 negativ påverkan varierar mellan olika sektorer och påverkas av politiska beslut, till exempel En
 843 livsmedelsstrategi för Sverige⁸² och regeringens beslut om nationell plan för moderna
 844 miljövillkor⁸³. Men en betydande negativ påverkan kan inte vara liten eller omärkbar och innebär
 845 dock alltid en betydande försämring i möjligheten att leverera den identifierade nyttan av
 846 samhällsnyttig verksamheten eller miljön i stort. Betydande negativ påverkan måste även
 847 särskiljas från naturlig variation, vilket ska kunna påvisas med olika former av data. Till exempel
 848 bör en påverkan normalt inte anses vara betydande, där påverkan på miljön i stort eller den
 849 samhällsnyttiga verksamheten är mindre än den normala kortsiktiga variationen i prestanda (till
 850 exempel effekt per kilowattimme, nivå av översvämningsskydd, mängd dricksvatten som
 851 tillhandahålls).

852 I vissa fall kan skillnaden mellan *betydande negativ påverkan* och *negativ påverkan* vara
 853 relativt litet, till exempel vid översvämningsskydd. I andra fall kan det vara stor skillnad mellan
 854 när åtgärder börjar ha negativ påverkan och innan de leder till betydande negativ påverkan.
 855 Kvantifiering av betydande negativ påverkan kan utföras med hjälp av beräkningar och scenarier
 856 men kan vara utmanande på grund av både naturliga och marknadsstyrda säsongsmässiga och
 857 årliga variationer. Kvantifieringar måste återspegla osäkerheten i de data som används som grund
 858 (till exempel genom att ange intervall). Vid kvantifiering bör inte bara siffror användas (såsom
 859 produktionsbortfall) utan de bör även relateras till procentandelar (som % av total produktion
 860 andel för att uppfylla fastställda mål).⁸⁴

861 Kriterierna och gränsvärden för beslut om huruvida åtgärder skulle innebära en betydande
 862 (eller inte betydande) negativ påverkan måste spegla effekten på de olika fördelar som den
 863 samhällsnyttiga verksamheten eller miljön i stort ger för samhället. Flera kriterier kan därför
 864 behöva användas i stället för ett kriterium. Ett exempel är att ett vattenkraftverk kan bidra både
 865 med reglerförmåga och med kulturmiljövärden.

målstrategier. Användarens betalningsförmåga beaktas i ett annat skede av processen vid genomförandet av åtgärder för att uppnå god ekologisk potential som en del av förvaltningsplanerna för avrinningsdistrikt.

⁸² Regeringens handlingsplan: En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Dnr: N2017/00647/KOM.

⁸³ Regeringens beslut om nationell plan för moderna miljövillkor. Dnr: M2019/01769/Nm.

⁸⁴ Jfr Summary Report, Workshop on Significant adverse effects on use or the wider environment from measures, 23- 24 April 2018 – Brussels, Final version, October 2018, s. 9f.

866 8.3 Betydande negativ påverkan på lokal, regional eller nationell nivå

867 Det kan vara lämpligt att beakta den betydande negativa påverkan på olika geografiska skalor.
868 Det kan vara på lokal⁸⁵, regional eller nationell nivå. Vilken geografisk skala som är lämpligast
869 beror på den nytta som den samhällsnyttiga verksamheten eller miljön i stort ger. Ett exempel är
870 ett översvämningsskydd som är viktigt på lokal nivå då det är till för att skydda människors liv
871 och egendomar i nära anslutning till ytvattenförekomsten och översvämningsskyddet.

872 Uppdämning av en ytvattenförekomst, å andra sidan, har som syfte att leverera reglerkraft till ett
873 nationellt elnät och därmed viktig på en nationell skala. En betydande negativ påverkan på
874 kommunal dricksvattenförsörjning (lokalt samhällsintresse) behöver inte ha betydande negativ
875 påverkan på dricksvattenförsörjningen i ett regionalt eller nationella sammanhang.

876 Vid bedömning av betydande negativ påverkan på verksamheterna som tillför nyttor på en
877 större skala än lokal skala, måste vattenmyndigheten beakta den ackumulerade effekten av
878 åtgärder i flera ytvattenförekomster. Vissa åtgärder kan vara rimliga på lokal skala men ge
879 betydande negativ påverkan på regional och nationell skala om de genomförs i alla verksamheter
880 av samma typ. Även motsatta förhållande kan uppstå.

881 För att fastställa vilka nyttor som den aktuella verksamheten tillför kan följande två steg
882 appliceras.

- 883
- 884 • På vilken skala tillförs de enskilda nyttorna av verksamheten?
 - 885 • Hur viktig är den aktuella verksamheten till den totala tillförseln av nyttan på den aktuella
886 skalan?

887 En samhällsnyttig verksamhet kan förutom att ses som enskilt för sig bedrivas i form av flera
888 verksamheter i ett samordnat system, såsom flera vattenkraftverk och regleringsdammar i ett
889 samordnat regleringssystem. I det sistnämnda fallet bör hela regleringssystemet ingå som en
890 enhet i analysen av förutsättningar för att förklara en ytvattenförekomst som KMV.

891 Vad som bedöms vara en betydande negativ påverkan på miljön i stort måste värderas i
892 relation till nyttan i ett större sammanhang. En lokalt sett betydande negativ påverkan kan i vissa
893 fall accepteras om nyttan i ett vidare perspektiv kan bedömas vara större. Det skulle till exempel
894 inte vara lämpligt om ett stort miljöförbättringsprojekt förhindrades på grund av en betydande
895 negativ påverkan på lokal skala. Ett exempel är en damm som inte tjänar något nuvarande syfte
896 men som har resulterat i en värdefull (lokal) våtmark. Att ta bort dammen skulle leda till att
897 våtmarken förlorades, men det skulle möjliggöra fiskvandring genom ett helt avrinningsområde
898 (region). I detta exempel behöver man alltså bedöma värdet av fiskvandringen mot värdet av
899 våtmarken. Fiskvandringen skulle förmodligen innebära en större förbättring av miljön än
förlusten av våtmark, men det beror starkt på omständigheterna.

⁸⁵ Jfr CIS Guidance No. 4, s. 40.